

Přítomnost

ROČNÍK IX

V PRAZE 7. ZÁŘÍ 1932

ZA KČ 2.—

Jisté hospodářské podobenství

Z kraje poslance Staňka

FRANTA KOCOUREK

Hospodářský princip a sociální ohled JIŘÍ HEJDA

Hovory s nakladateli

(ŘEDITEL „MELANTRICHA“)

Z novinářské periferie

Němčící rozhlas a vlastenečtí obchodníci

Rada hlavního města Prahy — Generál, podplukovník a rukavičky

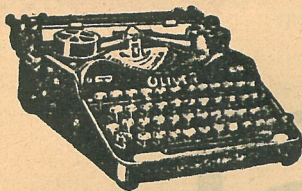
Vlastenec č. 7

Odborný ženský lékař Dr. Vepřovský,
Praha II., Václavské n. 67. Ord. od 2—5. Telefon č. 268-36.

Půjčovna knih „MÍR“ Praha II, Vladislavova 2. Palác Báňské a butní

NEJNOVĚJŠÍ ČESKÁ LITERATURA, JAKOŽ I NĚMECKÁ,
ANGLICKÁ A FRANCOUZSKÁ

OLIVER
Portable

CHOCHOLA A SPOL.
Praha, Václavské nám. 23

MODERNÍ
ČALOUNICTVÍ A DEKORATÉRSTVÍ

Ed. Třebín, Smíchov, Komenského 34 - Tel. 64106

Klubovky, veškerá moderní křesla, anglické pohovky, záclony,
rolety v nejkusnějším provedení.

Konkurenční ceny! Vzorá obsluha! Dlouholetá
tu- i cizozemská praxe.

V nejbližších dnech

vyjde nová kniha

Karla Čapka

**O věcech obecných
čili Zoon politikon**

168 str. Brož. Kč 20,-, váz Kč 35,-

Obsahuje essaye:

Betlém, O malých poměrech, O politice,
O naší straně, O ženách a politice, O tra-
dici, O duchu demokracie, Tři kázání, O re-
lativismu, O skepsi, O pesimismu, O ame-
rikanismu, O tyranii strojů, O loyaltě,
Sám o sobě a o věcech závažnějších.

**Záznamy přijímá každý
knihkupec a nakladatelství Fr. Borový**

**OBSAH 35. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: FRANTA KOCOUREK: Z kraje poslance Staňka. — KAREL DOLEŽEL: Českoslo-
venský rekord. — JAR. HŮLKA: Jak vypadá krise v Americe. — Hovory s nakladateli. — OTTO RÁDL: Camera obscu-
ra. — Nová tradice? — Proč nepřišla americká revoluce. — Vlastenec č. 7.**

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

**OBCHOD
UHLÍM**

ŽIVNOSTENSKÉ BANKY

PRAHA II.,
Jungmannova třída č. 1 n.,
čísla telefonů 329-51 a 329-52

FILIAŁKY:

BRNO,
telefonní čísla: 11081, 11082

MOR. OSTRAVA,
telefonní čísla: 3602, 3603

BRATISLAVA,
telefon č. 1405

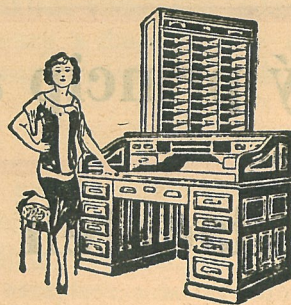
Komisionářský prodej
uhlí a koxu z revíru ostravsko-karvinského.

Export uhlí a koxu
do Polska, Jugoslavie, Bulharska, Italie atd.

Prodej la dřevěného uhlí retortního bukového.

Telegrafická adresa:
ŽIVNOCARBO

Krise na odchodu!

Čiňte přípravy pro lepší
obchody!

Opatřte kanceláře mo-
derním zařízením, které
vám dodá prvotř. firma

J. KLÍMA

továrna amer. nábytku

PRAHA II., Vodičkova č. 22. - Telefon č. 295-02

P. V. V. - STÁNEK 5213

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18
Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622
PŘEDPLATNĚ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,
NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—
Uživání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 19/1. 1924
TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA 62

Jisté národohospodářské podobenství

I. —a. (Londýn).

Podle válečné metafory p. Hooverovy celý svět se bije s hospodářskou krizí na mnoha frontách. Tři hlavní fronty jsou americká, německá a britská. Přihlédneme-li k nim blíže, vidíme různou strategii, různé zbraně, mnoho nahodilého mlácení a málo plánu. Velcí spojenci ve válce proti hospodářskému draku se patrně nedohodli na ničem a užívají zcela různých zbraní. Pan Hoover, který ještě nedávno z bídy světa vinil evropské zbrojení, změnil náhled a operuje na domácí frontě reflací. Německý plán Papenův bude prý vyhlášen každou chvílí. Britanie platí dál válečný tribut zvaný „dole“, a čeká, že se to jednou přec jen obrátí. Nálada se zatím udržuje říšskou hospodářskou konferencí, a až ta se změní v říšské hašteření o smysl ujednaných paktů, něco se zase najde, ač po ochranářském skoku výběr už není valný. Menší země mávají po většině defenzivní zbraní, které se říká „veřejné šetření“, anebo zalézají do svých izolálních baráček a tam léčí své rány podle každé rady, která se namane, jen když je podepřena nějakou „autoritou“, třeba několikrát diskreditovanou. Obyčejně je to celá soustava restrikcí.

Situační zpráva z p. Hooverova světového bojiště je sklíčující, a je tedy oprávněna otázka, proč ten neúspěch a kde vězí chyba. Jako obyčejně ve válkách — i když se to svět obyčejně doví až po letech — chyba vězí nahoře ve velení. K úspěšnému vedení války je třeba znáti nepřítele, jeho silné i slabé stránky a jeho posice. Pak je třeba plánu a nakonec energické akce. V přítomné hospodářské válce s nepřítelem, jehož nevidíme, jehož rány však den ze dne cítíme, scházejí všechny uvedené podmínky zdaru. Od národohospodářských znalců se čekalo a někde ještě čeká, že odhalí nepřítele, t. j., že světu poví, z čeho hospodářská krize vzniká. Bez poznání příčin není obrany ani léku, není plánu, není strategie, není účelné taktiky — jest jen mlácení kolem, hlava nehlava. Národohospodářští odborníci a znalci, často velice pyšní na svou vědu, nejen že se neshodli v diagnose, naopak jejich spory a polemiky prozrazují stále horší zmatek a často zcela nevědeckou podrážděnost. Jindy zase důstojně prohlásí, že nedávají žádného receptu pro řešení krize a nic nedoporučují — pouze vysvětlují, že . . . atd. Co vysvětlují; někdy jen tolik, že někdo jiný nemá pravdu. Národohospodářská věda je však vysoce důležitá pro praktický život a národohospodář, který nic nedoporučuje, je pro společnost zrovna tak cenný jako lékař, který jen vysvětluje, ale nic neradí. Dlužno připomenouti mu slova učence světového jména (lorda) Kelvina: „Nemůže býti většího omylu, než hledí-li se se zpupnou povýšeností na praktické použití vědy. Život a duše vědy jest v jejím praktickém použití.“

Krach znalců.

Víra v národohospodářské odborníky, kteří by měli obstarati informační a výzkumnou službu pro praktickou politiku, je dnes doznane na nízkém stupni. Ale tím se stav věcí jen zhoršuje. Když se znalci nemohou defini-

tivně rozhodnouti, ne snad pro nějakou podrobnost, nýbrž názory a návrhy naprosto opačné (na př. veřejné šetření či volné vydávání peněz), prostý občan sotva najde si své světlo sám. Hledá-li pomoc, najde ovšem (na př. v angličtině) hotovou spoustu knih, brožur a článků. Jest však neustálý stesk, že jsou psány v „národohospodářském žargonu“ — někde se tomu říká vědecký sloh — kterému prostý občan nerozumí. Když však přijdou volby, náš občan výběrem osob neb stran rozhoduje se také pro tu neb onu hospodářskou politiku, často jednu ze dvou, které si diametrálně odporují a z nichž jedna musí býti špatná. Má-li demokratická správa veřejných záležitostí obstáti, jest nanejvýš důležité, aby jí její problémy byly podány jasně a srozumitelně. V Anglii tato otázka zaměstnává nejlepší hlavy všech politických stran, zejména vytrestaná Labour Party si ji vzala k srdci.

Jádro je ve financích.

Je známo, že jedno podobenství z Nového zákona poví více než knihovna theologických učností. Také v národohospodářství se děje, že pro samou teologii a rituál se ztrácí jádro pravdy. Tento vysoce rozčlankovaný rituál týká se především peněžnictví, které se z prostředku směny stalo samo sobě cílem. Je poměrně lehké vyložití divochu černé pevniny základní evangelické pravdy, ale je těžko vybaviti mysl svíčkové báby z utkvělých představ, že obřady jsou podstatou náboženství. Je lehké vyložití hodnotu, výrobu, směnu a potřebu člověku nezvyklému na hospodářství peněžní. Ale tomu, kdo poznal talisman peněz, je těžko vzdáti se představy, že peníze jsou samy hodnotou a že ostatní věci — skutečné statky — mají hodnotu jen proto, že je lze proměnit v peníze. Jsou národohospodáři, kteří patří mezi pokročilé a podají na požádání zcela správnou definici peněz, ale jakmile přejdou ku praksi, ihned mluví a jednají, jako by peníze a úvěr měly vlastní hodnotu, oddělenou od skutečných statků, na něž dávají nárok. Současný spor o veřejné šetření či vydávání peněz jest jen a jediné tímto bludem zaveden do neprostupného houští. A mnoho jiných rovněž.

Podobenství.

Každý čtenář denních listů ví, kolik nejrůznějších příčin hospodářské krize bylo už nalezeno, kolik z toho vyplynulo rad a kolik sporů. Na první pohled to vypadá, jako by šlo o dlouhou řadu oddělených otázek. Ve skutečnosti jde pořád jen o jednoduchý proces výroby směny a spotřeby, rozčlankovaný do nekonečna moderní dělbu práce a — zisku. Pro politickou výchovu jest důležitou otázkou, zdali je možno převést všechny ty rozčleněné děje — a rozčleněné spory — na společného jmenovatele, nebo jinak řečeno, zdali je možno naléztí stanovisko, z něhož by byly patrný jen věci podstatné a nebyly zastírány technickými podrobnostmi prováděcími bez zásadní důležitosti. V „Lidových Novinách“ jsem častěji už použil pro tento účel jednoho obrazu (nebo podobenství), který mi dosud neselhal nikdy ani pro sebe složitější problémy moderního hospodářství. Je to obraz národního skladiště, do kterého všichni členové společnosti odvádějí své výrobky, od

skladníkú dostávají poukázky a za tyto si zase vybírají ze skladiště, čeho si žádají pro vlastní spotřebu. Tento příklad sice svádí k socialistickému pojmání věci. Toho však není třeba. Příklad ob stojí zcela pevně i jako hospodářství individualistické a peněžní a vysvětlí i nejsložitější hospodářské a finanční problémy, a sice jen tím, že je očistí od nepodstatných příspěvků finančního rituálu. Představme si takovou společnost asi takto:

Velká vystěhovalecká loď, na níž bylo v dobrém poměru zastoupeno zemědělství a hlavní živnosti, byla poskocena a musela přistáti u nezalidněného ostrova. Vystěhovaleci zachránili potraviny, osev a semena, zachránili nástroje a náradí; instinktivně věděli, co je důležitější a co je méně důležité. Když šli pro pokladnu, ve které byly všechny jejich peníze ze staré vlasti, bylo pozdě. Loď utonula i s penězi. Shledali, že ostrov je úrodný a hodí se výtečně ke kolonizaci. Rozhodli se tedy, že zde zůstanou trvale. Zachráněné potraviny, jedlé plodiny ostrova a lov učinily začátek snadným a umožnily, že od společného, přidělového hospodaření přešlo se velmi brzo i k individualismu, k dělbě práce a směně výrobků. Noví ostrované nemínili začínati naturální směnou, když už z domova byli zvyklí na pohodlnější směny pomocí peněz. Ale neměli „peněz“, neměli zlata a neměli „zlatých“ devis. Podle orthodoxní bankokratické nauky tedy měli složit ruce v klín, poručit duši Pánubohu a čekat na bídný konec vystěhovalecké kariéry.

Naši ostrované byli však laikové a peněžního odborníka mezi nimi nebylo. Ani netušíce, jak velice hřeší proti všem pravidlům zdravé finance, rozhodli se, že zůstanou na živu, když mají všechno ostatní, čeho je k živobytí třeba. Postavili si skladiště a tržnici pod jednou střechou a jednoho ze svého počtu jmenovali skladníkem a účetním. Volba peněžní jednotky jim nepůsobila obtíž. Byli tak zvyklí na starou jednotku bývalého domova a na ceny v ní vyjádřené, že prostě počítali v ní dále, ač fyzicky nebylo ani jediné na ostrově. Nějaký papír z lodi byl také zachráněn, skladník připisoval každému ostrovanu k dobru dohodnutou cenu jeho výrobků odvedených do skladiště a odpisoval to, co si zase jiného vybrali pro vlastní spotřebu. Prakticky byly tyto zápisy „penězi“ zrovna tak jako jsou dnes peníze šekové. (Tyto jsou také jen dobropisy a odpisy v bankovních účtech.)

Za nějaký čas se výrobní prostředky ostrovanů rozhojnily a lidé pracovali už jen kratší dobu. Skladník chtěl mít také trochu pohodlí a tak důvěryhodným osobám svěřil poukázky, jimiž se směny vykonávaly kdekoli na ostrově a kdykoli bez nošení výrobků do skladiště. Výrobci dali jen písemnou záruku, že výrobky v udané hodnotě mají a v době splatnosti jsou s to odvésti je do skladiště anebo odvésti zpět známky, které ovšem byly zase zapůjčeny znovu, takže „oběživo“ potřebné k normálnímu množství směn se udržovalo na stálé úrovni. (Je to úplně tatáž prakse, jako když centrální banka diskontuje komerční papír, a vydá na jeho základě papírové peníze.) V této podobě naše, nyní decentralisované národní skladiště není pouhým podobenstvím, nýbrž skutečně jest a trvá v našem individualistickém hospodářství. Říkáme mu obecně „trh“. Rozmanitost, v jaké se „trh“ jeví, zejména v městech, nesmí nás odváděti od skutečnosti, že v základě jest všechna tato rozmanitost jen různým praktickým prováděním téhož jednotného principu, jako při centralisovaném skladišti.

Jesliže tento obrazec „národního skladiště“ nesvede nic více, než že ukáže zcela názorně podstatu peněz (jako stvrzenky a poukázky) a jejich poměr ke skutečným statkům, to samo stačí pro jeho zásluhu. Ale se střechy „národního skladiště“ je možno viděti důkladněji na mnohé jiné zajímavé věci a spory: na strach z inflace, na účinnost reflace, a také na otázku, co je důchod původní a co je důchod odvozený s přístupnými závěry pro snižování či nesnižování platů atd. atd.

(Pokračování.)

poznámky

Němčičí rozhlas a vlastenečtí obchodníci

V poslední době jest náš rozhlas, náš Radiojournal předmětem útoků, že prý „němčí“. Začal s tím „Polední List“, který tak chce vzbuditi u svých čtenářů dojem, že jedině on jest na stráž národních zájmů, že jedině on stará se o to, aby rozhlas byl český. Bohužel některé listy místo aby si útoků „Poledního Listu“ nevšímaly, nebo aby je energicky odmítly, začaly rovněž vytýkat rozhlasu, že příliš „němčí“. A tak se stalo, že to vypadá jako by základní otázkou našeho rozhlasu byla otázka, má-li náš rozhlas vysílat i pro své německé posluchače.

Náš rozhlas zasluhuje velké pozornosti tisku. Ale jest to tak, že důležité, opravdu zásadní otázky rozhlasu se přecházejí bez pozornosti, aby jinde se dělal z komára velbloud, zejména hodí-li se to ad usum šovinistické nebo stranicko-politické agitace. Jest tu na př. velmi důležitá otázka reorganizace našeho rozhlasu, tak aby jeho vedení, správa odpovídaly dnešním poměrům a ne době, kdy se u nás rozhlas rodil, kdy se v rozhlase improvisovalo, narychlo shánělo. Byly na př. programové porady Radiojournalu, které rozhodovaly o obsahu programů rozhlasových. Ale to vše — ač tak důležité — zůstalo téměř nepovšimnuto, aby tisk se zakouzl od otázky, smí-li náš rozhlas „němčit“ nebo ne. Právem mohl „Sozialdemokrat“ porovnávat poměry naše s poměry v Německu, kde hakenkreuzleré chtějí terorizovat rozhlas.

„Polední List“ byl jistě velmi rád, když mohl otisknouti projev Říšského svazu posluchačů a přátel rozhlasu, projev, který jako by „Polednímu Listu“ mluvil z duše:

Titl.

„Radiojournalu“ čsl. zpravodajství radiotelefonické,
sp. s r. o.,
Praha XII., Fochova 62 n.

Trapné zjevy při vysílání programu pražského Radiojournalu, které rozvířily v poslední době naši veřejnost a nabyly odezvy v denním tisku, staly se předmětem pozornosti a jednání poslední výborové schůze Říšského svazu posluchačů a přátel rozhlasu, kde bylo o nich pojednáno a zaujato k nim toto stanovisko:

Při plném respektování práv všech posluchačů, bez rozdílu národnosti, ohrazujeme se proti zbytečnému a soustavnému rozšiřování německého vysílání na úkor vysílání českého, neboť doba jedné hodiny pro německé vysílání denně stanovené, je více než postačitelou tím spíše, že posluchačům německým je k dispozici výběr celé řady stanic s programem v jejich mateřštině, kdežto poslech našich lidí je omezen výhradně na stanici tuzemskou.

Víme zcela dobře, že prakticky vzato, rozšiřování německého vysílání nemá významu, zato posluchači naší národnosti, kteří mají v prvé řadě právo kulturně plně se vyžítí ve svém národním státě, jsou ve svých právech zkracováni.

Nepochopitelný a vládnoucího národa naprosto nedůstojný postup Radiojournalu odsuzujeme a nebude-li našeho protestu naprosto dbáno, budeme hájiti zájmy a práva československých posluchačů důsledně a nejkrajnějšími prostředky.

Říšský svaz posluchačů a přátel rozhlasu,
Praha I., Národní tř. č. 23.

J. Kozák,
předseda.
V. J. Vích,
jednatel.

JUDr. Max. Passer,
místopředseda.
Karel Brušák,
člen výboru.

„Polední List“ mohl tedy ukázati na to, že není sám v boji proti „němčení“ v rozhlase. Vždyť s ním v podstatě souhlasí organizace, sdružující posluchače rozhlasu, a těch jest u nás několik set tisíc! Ale velmi mnozí posluchači a přátelé našeho

rozhlasu právě proto, že jsou posluchači a přátelé rozhlasu, kladli si rozpačité otázky: jak to jest: jest tady Říšský svaz posluchačů a přátel rozhlasu, a my o něm docela nic nevíme? Na druhé straně zase jiné organizace našich radioamatérů prohlašovaly, že s tímto Svazem nemají nic společného. Pojednou tu přišla nová organizace, která si dala název tak slibný: Svaz posluchačů a přátel rozhlasu. Prvním větším jejím činem bylo přiskočit na pomoc „Polednímu Listu“. Jaká jest to organizace?

K vysvětlení pozadí vzniku této korporace přispělo „Národní Osvobození“:

Aby bylo jasno, jak umělým, neupřímným způsobem je vyvolávána nacionální zášť, poodhrnujeme roušku z činnosti těch pánů, kteří se tak honosivě podepisují na provolání proti „švejcaření Radiojournalu“. Předsedou Říšského svazu jest J. Kozák, předseda Svazu radioobchodníků. Tento svaz sdružuje české i německé obchodníky a za účasti pana Kozáka vydává německý rozhlasový časopis „Rundfunk“. V posledním čísle otiskl tento časopis provolání k německým radioposluchačům, aby se organizovali v Říšském svazu, který prý bude hájiti jejich zájmy. Ještě lepší ilustrací národně uvědomělého pana Kozáka je dopis, který zaslal Radiojournalu a ve kterém se dožaduje, aby bylo vyhověno žádosti německého radioobchodníka pro rozšíření německého vysílání. Dalším mužem, bojujícím proti „švejcaření“ Radiojournalu, je JUDr. Max Passer, místopředseda Říšského svazu přátel rozhlasu, takto advokát organizace, kterou vede pan Kozák. Společníkem je jim pan Karel Brušák, tajemník svazu gramofonového obchodu, který vydává německý časopis „Gramotechnik“. A tito pánové, kteří jsou ve svých organizacích tak národnostně snášenliví, bouří na př. veřejnost proti přenosu ze Solnohradu, kde byl Weberův Oberon proveden v řeči originálu.

Tedy: v pozadí této korporace stojí Svaz radioobchodníků. K poznání věci přispěla také „Bohemia“, která uvedla,

„že předseda Říšského svazu radioamatérů Kosák uveřejnil v časopise „Rundfunk“ výzvu k německým posluchačům radia, aby přistupovali za členy tohoto Němcům nepřátelského říšského svazu. Také postoupil Radiojournalu dopis jednoho německého radioamatéra, který ho jako předsedu říšského svazu požádal, aby se zasadil o vybudování německého vysílání a pan Kosák, který onehdy protestoval s rozhořčením proti německému vysílání, poslal opis tohoto dopisu Radiojournalu s přímluvou, aby se německé žádosti vyhovělo.“

Situace jest tedy taková, že tento Říšský svaz posluchačů a přátel rozhlasu jest dítětem Svazu radioobchodníků nebo jednotlivců z něho; tato organizace jest českoněmecká; současně však její dítě tváří se jako český vlastenec, znepokojený německými relacemi v rozhlase.

Jak k tomu přijdou čeští posluchači rozhlasu, aby jim českoněmecký Svaz radioobchodníků zakládal organizaci, aby je dával dohromady, a aby takto vzniklá organizace vydávala manifesty, které narážejí na odpor českých radioposluchačů?

Obchodníci radiopřístroji tvrdí, že mají mnoho společných zájmů s radioposluchači. Jest to pravda, ale jen do jisté míry. Radioobchodník má — právě tak jako radioposluchač — zájem na tom, aby rozhlas fungoval dobře. Nebude-li rozhlas dobrý, nebude radioobchodník prodávati tolik radiopřístrojů. — Ale jsou body, kde zájmy radioposluchače a zájmy radioobchodníků se značně rozcházejí. To platí zejména u nás, kde více než kde jinde se rozcházejí zájmy radioprůmyslu, radioobchodu a radioposluchače.

Radioposluchač má zájem na levném a dobrém přístroji. V tomto bodě se jeho zájmy kříží s politikou velké části našeho (vlastně cizího) radioprůmyslu a radioobchodu. Náš radioposluchač v celku platí radiopřístroj hodně dražší než v cizině, ačkoliv výrobní podmínky (hlavně platy dělnické) v našem radioprůmyslu jsou daleko příznivější než v Německu, Rakousku a jinde. Monopolní tlak zahraničních kartelů přispívá u nás k tomu, že týž typ radiopřístroje platíme u nás dvakrát, ne-li více dražší, než na př. v Německu.

O tom, pokud jsou shodny zájmy našich radioobchodníků se zájmy našich radioposluchačů, informuje „Rozhlas“, orgán Svazu radioobchodníků v ČSR., tedy organizace, z jejíhož (nebo jednotlivců ze Svazu radioobchodníků) podnětu byl založen Říšský svaz posluchačů a přátel rozhlasu. Čteme tu nejprve rozsudek podle zákona o nekalé soutěži, kterým byla odsouzena jedna firma proto, že prodávala radiopřístroj levněji, než jak to stanovila továrna, vyrábějící radiopřístroje. Čteme

tu dále syndikátní vyhlášku, která vylučuje z prodeje radiopřístrojů ty obchodníky, kteří nepřijmou podmínek syndikátu.

1. Noví koncesionáři mohou obdržeti radiozboží s obchodnickou slevou jen tenkrát, když podepíší předem syndikátní smlouvu; jest tedy přestupkem dodávati těmto nově koncesovaným se slevou — nemají-li podepsáno.

2. Dle usnesení cenové komise jest povinen každý prvodávatel neb grosista, dodá-li uzavřené firmě zboží za bruto cenu, ohlásiti to Svazu a rozdíl mezi bruto a neto cenou dodaného přístroje odevzdati fondu pro vedení syndikátních sporů při Svazu radioobchodníků. Jestliže dotyčný prvodávatel neb grosista uzavřené firmě dodá, aniž by to Svazu ohlásil a rozdíl mezi bruto a neto cenou fondu odevzdal, považuje se to za porušení syndikátní úmluvy.“

Je vidět, že cesty radioposluchačů se rozcházejí s cestou radioprůmyslu a radioobchodu. Má-li radioposluchač zájem na levném a dobrém radiopřístroji, chce Svaz radioobchodníků vykonávati vliv, aby ceny radiopřístrojů byly udrženy na výši, které kupní schopnosti malého a středního českého člověka neodpovídají. To uznávají i mnozí radioobchodníci, kteří nesouhlasí s cenovou a jinou politikou Svazu radioobchodníků.

Jest věci Svazu radioobchodníků, aby zájmy svých členů hájil, jak za dobré uzná. Jsem přesvědčen, že politika našeho radioprůmyslu (cizího radioprůmyslu) a radioobchodu jest nesprávná a nutno jen litovati, že její zákulisí nebylo dosti provětráno. Mnoho škody tu nadělaly politické vlivy, které se exponovaly v radioprůmyslu a to ke škodě naší industrie a našeho posluchače v rozhlase. Není správné, vyšel-li právě ze Svazu radioobchodníků podnět k organizování radioposluchačů. Dospějí-li posluchači rozhlasu en bloc k přesvědčení, že se mají a musejí organizovat bez rozdílu politického přesvědčení, dospějí také k názoru, že budou musít nejen v lecčems kritizovat činnost rozhlasu, ale že si budou musít všimati i politiky našeho radioprůmyslu a radioobchodu. Organizacemi radioamatérů jsme v celku saturováni, podobně jako máme nadbytek radiočasopisů; měli jsme dvě organizace krátkovlnných radioamatérů, ač jinde v zemích daleko větších vystačí s organizací jedinou; hlásí se k životu organizace katolických radioposluchačů. Organizací máme tedy spíše více než méně, aniž by to přispělo k vyšší úrovni našeho radioamatérství (porovnejme jen s Německem a s Anglií); proto sotva jest u nás místo pro takovou korporaci, jako jest Říšský svaz posluchačů a přátel rozhlasu, zejména nejsou-li to posluchači, ale radioobchodníci, kteří k této organizaci dali impuls.

I tato historie z vývoje našeho rozhlasu ukazuje, co jest v našem rozhlase nezdravého. Nepotřebujeme propagačních týdnů rozhlasu. Potřebujeme dobrý, aktuální rozhlas, dobrý, levný radiopřístroj, slušně organizovanou síť rozhlasových stanic: to vše ostatní bude nám přidáno bez propagace. Potřebujeme lepší, důvěřivější atmosféru v naší celé rozhlasové politice, politiku, která v prvé řadě by měla na mysli zájem posluchače, a dovedla přejíti přes ty, kteří vystupují jako obhájcí posluchače rozhlasu, aniž jeho zájmy jsou totožné se zájmy jejich.

V. Gutwirth.

Rada hl. města Prahy

Na plovárně u Slovanského ostrova objevila se tabule s tímto nápisem:

P. T. návštěvníkům!

Pamatujte, že jste na Slovanském ostrově, že jste na české půdě a v českém podniku! Podle toho chování své zaříd'te!

Rada hl. města Prahy.

Čteme také, že tato tabule vyvolala velké uspokojení mezi českými návštěvníky, protože na plovárně se „němělo“. Rada hl. města Prahy může se z tohoto případu poučiti, jak poměrně lehce může uspokojiti pražské obyvatelstvo. Stačí jen dát na několik hlavních míst v Praze bílé tabulky, s červeným textem a modrým rámováním. Na př.:

P. T. obecenstvu!

Pamatujte, že jste na Václavském náměstí! Pamatujte, že jste na české půdě a na českém náměstí. Dle toho chování své zaříd'te!

Rada hl. města Prahy.

M. j. pomohlo by se živnostem, které vyrábějí smaltované a jiné tabulky. Na celé věci jest nehorší, že tabule nese jaksi podpis rady hl. města Prahy. Nemá dnes rada hl. města Prahy opravdu vážnější starosti, než starat se o to, přijde-li se na plovárnu na Slovanský ostrov vykopat nějaký Němec, jehož řeč se nelíbí někomu v plavkách, který místo aby se opaloval, vzpomíná na doby, kdy Mladá generace národně-demokratická pořádala na Slovanském ostrově své protestní projevy? Nemá

rada hl. města Prahy jiné starosti, než nám připomínat, že stojíce na Slovanském ostrově, stojíme vlastně na české půdě? Neměla by si rada hl. města Prahy najít skutečně vděčnější pole působnosti, než jest tato tabulková politika? V. G.

Generál, podplukovník a rukavičky

V některých listech vzbudila pohoršení zpráva, že Jaroslav Durych, který jest vojenským lékařem, podplukovníkem, byl potrestán čtyřdenním domácím vězením za to, že při polním cvičení podával gen. Kadlecovi hlášení bez rukaviček. — Je možno se právem pozastavit nad tím, musely-li býti ty rukavičky potrestány tímto trestem. Ale ti, kteří se nad touto zprávou pohoršili, položili důraz na to, že jde o Jaroslava Durycha, básníka a spisovatele. To jest nesprávné. Je-li Jaroslav Durych vojákem, pak se — v této věci — nemohou jeho vojenská nadřízení ohlízet na to, je-li spisovatelem a básníkem, právě tak jako pro ocenění Jaroslava Durycha u jeho čtenářů a kritiky nemůže býti závažnou okolností, že jest vojenským lékařem a podplukovníkem. — Kdyby nešlo o Jaroslava Durycha, odbyl by si potrestání své domácí vězení, zlobil by se uvnitř sebe; jde-li o Jaroslava Durycha, přiskočí mu na pomoc noviny a jeho čtenářská obec, ochotná nésti jeho bol s ním. Vojenský život má zcela jiné názory a zřízení, než život nevojenský; je-li tu rozpor, nutno usilovati o jeho odstranění, ne však jen proto, že náhodou se svezl po zádech Jaroslava Durycha. Nebudeme o nic více demokratičtější, nebudeme-li nosit rukavice; na druhé straně vojenský život nezíská na autoritě, bude-li klásti takový důraz na tuto věc, aby ji trestal několika dny domácího vězení. Ale jde o to, že celá věc vzbudila pozornost jen proto, že náhodou stihla Jaroslava Durycha. Je nutno si takových věcí všimnouti, i když nejde o básníka a spisovatele. V. G.

politika

Franta Kocourek:

Z kraje poslance Staňka

II.

Od císaře pána k prezidentu republiky.

Ještě dnes potkáte v kraji želetavském, dačickém, moravsko-budějovickém, ale i dál, lidi, kteří vám při vyslovení jména Staněk budou vyprávět se zalíbením jednu epizodu z jeho pohnutého života, o kterém třeba ani nic nevědí:

Bylo to ve válce, ve Vídni. Poslanec Staněk byl povolán k audienci u císaře pána. Někteří vyprávějí, že to bylo na chodbě parlamentu při trůnní řeči, ale lidu obecnému je parlament cizí krajinou a proto umisťují příběh na císařský hrad, někteří ho i jmenují, Schönbrunn říkájí. Nechme jednoho z moravského lidu mluvit přímo: „Už měl jít k císaři, byl už jako volanej, ale vtom za ním přišla jedna paňmáma někde od Telče a prosila ho, aby se přimluvil za jejího syna, že je na vojně a aby ho pustili, hospodářství bez něho že hyne. Staněk s ní rozmlouvá, vypyťává se jí co a jak, zapisuje si, co potřebuje, a vtom k němu přistoupí nějaký ouředník, co měl na starosti audience, a povídá Staňkovi, že jako císař ho už dal zavolat a že je netrpělivej, aby hned šel. Ale Staněk se k němu vobrátil a povídá mu: Však von císař počká! a vypyťával se tej vod Telče dál.“

Tato legenda, opřená o skutečnou událost, žijící v ústním podání v několika variacích v pointě shodných, založila slávu Staňkovu mezi drobnými zemědělci a malými lidmi v želetavském kraji, po celé Moravě a v jižních Čechách. Udělala z želetavského pána hrdinnou postavu neodolatelného janošíkovského přízvuku. Takoví mají být politikové, vůdci lidu! Tak se

má mluvit s pány, a ani císaře pána se nezaleknout. To je opravdu náš člověk . . . slyšíte, jak si říkali všichni tito lidé, pro něž byla válka jediným dobrodružstvím a pro něž jsou největší přímo dostupní páni berní úředníci nebo soudcové z nejbližšího města. Šťastný politik, jemuž se v životě povedlo provést něco tak dokonale způsobilého pro legendární rozšíření! Neboť takové položky mu budou vždycky přičteny k dobru. Na příklad teď, v dobách nové Staňkovy aktivity, aby pohledal takový malozemědělský, radikálně demokratický, ba skoro revoluční šlágr pro agitaci mezi zchudlými sedláky a bezmocnými chalupníky, jimž se Staněk staví veřejně v čelo. aby tajně podporoval politiku někoho docela jiného! I slyšíte znovu po kraji oživenou legendu o rakouském císaři, který musil čekat na želetavského „sedláka“, jak se rád Staněk dával nazývat v jistých případech.

Poslanec Staněk z vídeňské válečné éry, kdy na svém českém konsulátě v Turngasse měl jako předseda Českého svazu na říšské radě předsín i kanceláře plné vojáků a žen prosících o intervenci, se později nápadně mění právě v tom, co ho udělalo populárním a co mu dalo tak širokou politickou základnu: neustálý styk s drobnými lidmi, znalost všech jeho bolestí a strastí a pohotové reagování na jejich potřeby.

Ze sedláka zadluženého politikou se za války a po válce stává velkostatkář, který ke svému politickému vlivu a k vysokým funkcím v osvobozeném státě přičítá stále větší majetek pozemkový, realitní i peněžní, o jehož přibližný odhad se s pomocí dobrých bohů chceme pokusit přes všechny veliké překážky, postavené důmyslem agrárních velmožů a jejich vyvinutou schopností maskovat skutečné poměry před republikánskou veřejností. Zkušený politik ví, co stačí hodit lidu — a ti ostatní že budou mlčet, protože si také hodně zahospodařili a založili vynalézavě všelijaká konta X.

Ale nezdá se, že by hromadění republikánských funkcí a statků bylo vlastní příčinou obratu v jeho poměru k malým lidem v kraji, nebo lépe řečeno příčinou posílení jeho určitých typicky selských rysů, jako je tvrdost, gruntovní sobectví, hlad po půdě protivníků a sousedů, nepřejícnost, necitelnost, lakota. Stává se, že pod určitým tlakem v nás jisté rysy zůstávají ukryty, nebo se projevují vlivem různých podmínek jen v zeslabeném vydání až později, po povolení tlaku nebo při nějakém radikální změně podmínek se začínají hlásit k životu s rychle rostoucí naléhavostí a silou.

Staňkova změna.

Sledujeme-li Staňka v jeho kraji a snažíme-li se rozeznat, co působilo na jeho lidskou změnu, docházíme z několika stran k závěru, že její hlavní podmínka je jeho odchod z vlády, roku 1922, po skoro čtyřletém ministrování ve třech resortech. Deset let od té doby uteklo, deset let trvaly jeho všestranné přípravy ke znovudobytí bývalých posic ve vládě a ve straně, kde se mu otevřela nadějná perspektiva teprve onemocněním a odchodem Švehlovým. Deset let zákulisní houževnaté práce, za níž zasluluje epitheton „nezmar“, vysloužené již za poslanceckých dob ve vídeňském parlamentu a deset let práce ne už pro národ, pro moravský zemědělský lid, jemuž pomáhal vymáhat školy, stavět družstevní mlékárny, lihovary, obilní skladiště, meliorace a silnice, ale práce pro sebe, pro rozmnožení

vlastního bohatství, deset let politicky bezvýznamné protože sobecké hospodářské expanse v kraji, do něhož přišel jako protiklerikální buřič, hospodářský organisátor, lidový politik, atlet drobné práce ve velkých rozměrech.

Od té doby se z něho stával stále zřetelněji typický agrární magnát, jeden z těch, o nichž řekl Staňkův důvěrný spolupracovník poslanec Marek ve svém stonářovském projevu, že jim „zadlužený národ platí četníky, aby mu jejich majetek vartovali a oni mohli klidně spát“. A je příznačné pro stupeň otupělosti sociálního citění v republice, může-li se dnes stavět v čelo stísněných a nespokojených zemědělců člověk, kterému patří v želetavském kraji takové latifundie, představující jen část jeho majetku. Tenkrát, když Staněk bojoval jako zadlužený želetavský sedlák s divokým prelátem Drápalíkem, opatem novoříšského kláštera, měl ještě blízko k lidem, kteří ho vynesli a kteří dnes už otevřeně proti němu reptají pod okny jeho usedlosti a lihovaru na želetavském náměstí. Dnes už je v tomto směru vzdálenou kuriositou rozovor, který se rozpředl mezi ním a jeho druhou pravou rukou, poslancem Marchou, ve špinavé čekárně Kostelce-Cejl, kde s ním Staněk přenocoval cestou na schůzi do Dačic, přikryt na lavici svrchníkem. Marcha reprodukuje ve vzpomínce:

Staněk se zimou probudil, zatřásl mnou a pravil:

„Poslouchejte, Marcho, to je cikánský život, co?“

„Baže, milý pane předsedo!“

„A je nám toho vůbec potřeba? Vy máte grunt v Babicích a já v Želetavě. Nu a žijeme v politice jako tuláci.“

„Nu vidíte, a lidé nemají smyslu pro své vlastní věci,“ řekl milému panu předsedovi Marcha, „nevědí, co zkusí takový řečník. Třeba ani nepřijdou anebo zívají, když nejplameněji mluvíte pro jejich svobodu a zájmy.“

Je to trapný politický zákon, že tribuni, jakým Staněk skutečně byl, mluví tak dlouho a nejplameněji pro zájmy jiných, až obstarají zájmy své, a když dosáhli svého nebo když se jejich zájmům postavilo něco v cestu, jak se s klidem obrací proti své lepší minulosti, jak nám vyloží cihlář ze Šašovic a jiní utlačení ze Staňkova kraje. Dříve je nutno zachytit jako protibraz zemansky pyšnému distancování rakouského císaře jistou zajímavou příhodu, v níž Staněk vystupuje vedle presidenta Masaryka. Agrárníci, kteří ještě pořád nevědí, jak to ve straně dopadne, a proto uveřejňují projevy o naprosté jednotě a svornosti, velmi neradi slyší o Staňkovi něco v této spojitosti: „Právo lidu“ za to onehdy dostalo od nich hrozně vynadáno, ale nezbyvá než vydat se stejnému riziku, ostatně ne po prvé.

Je známo, že ministr Staněk odešel roku 1922 z vlády — z příčin, které tu není třeba sledovat — v neobdobné shodě s presidentem republiky. Agrární strana ovšem nemohla hodit muže Staňkova významu a síly přes palubu, ale Švehla, jako pán na vládním korábu, Staňka už k veslu nepustil, velmi pravděpodobně také proto, k čemu došlo mezi ním a presidentem. Když se vrátil Staněk z pražského ministerského křesla na želetavský grunt, přivezl sem s sebou jistě myšlenku na politickou odvetu, a není pochyby o tom, že v jejím programu dal čestné místo presidentu republiky. Nejsme odkázáni na dohady: volební projevy, které pořádal Staněk ve svém západomoravském království,

byly vždy veřejně zaměřeny nejen proti Benešovi, ale i proti Masarykovi, na něhož i teď ve svém bohatém opozičním programu útočí nepřímou, přes ministra zahraničních věcí. Cítil se po staru mocný uprostřed svých, v kraji, jemuž změnil svou práci tvář, a nešetřil na Masaryka při agitaci silných slov, naplněných nenávistí, jejíž pozadí jeho venkovští a neinformovaní posluchači nemohli znát.

Jistě je to charakteristické pro povahu muže, který se už před převratem dostal vysoko na politickém žebříku a který od počátku samostatnosti měl nadstranícké, státnické aspirace. Ale konečně, řeknete si, nehleďte ke vkusu a formě, každý má právo na nepřátelství! Jenomže to není konec historie. V jejím pokračování nacházíme bývalého ministra Staňka v novém, u státníka překvapujícím obratu. Ještě 14. listopadu 1927, když byla v sále želetavského pivovaru oslavována jeho šedesátka, si Staněk neodpustil uvést několik argumentů ze svého samotářsky jedovatého repertoáru na obvyklé adresy a mezi jiným prohlásil s pocitem své osobní a místní vítězoslavy jubilantské:

„Maffie? Vždyť nic neudělala, ale my, v Želetavě, to byla a je Maffie!“

Ale za celý rok potom se vydal president Masaryk na první cestu západní Moravou. V želetavském sídle, telefonicky informovaném věrnými z Prahy, nastal poprask: vyvstala docela nová, státníkem Staňkem nepředvídaná situace, kterou bylo třeba nějak rozřešit, zvláště když bylo rozhodnuto v programu cesty, že se president v Želetavě nezastaví. Každý, kdo je zvyklý vyvozovat logické důsledky z událostí, pochopí, když naopak někdo druhý je vyvodí také. Ale politické jsou tvorové, kteří normálně platné logiky užívají jen v těch výjimečných případech, kdy se jim hodí. Uznejte také trapnost situace pro Staňka: president republiky projíždí západní Moravou a nezastavil by se u bývalého několikanásobného ministra v jeho sídle, ležícím přímo u silnice z Telče do Moravských Budějovic? Co by tomu řekli lidé v Želetavě a v kraji, jak by si smlsli jeho odpůrci! Ne, není možné, aby se president nezastavil v Želetavě, třeba v tom bodě docílit změny programu. A Staněk, který před tím vytrvale mluvil proti Masarykovi, nasazuje všechny páky na patřičných místech, aby dosáhl presidentova souhlasu se želetavskou vsuvkou cestovního programu.

Rozvíjí se staňkovský houževnatý boj, jeho politická prestiž je ohrožena v místě nejchoulostivějším, vystavena zkoušce v srdci jeho državy, před očima soustředěnými sem ze všech koutů Moravy a republiky. Čert aby vzal všechny cesty po republice! President republiky se neodvratně blíží k hranicím želetavského kraje, a Staněk stále nemá jistotu, jak dopadne jeho vyjednávání, protože Masaryk, ah, to je lidi lebka tvrdá!

Konečně ze Želetavy vyjíždí auto a v něm Staněk, naproti presidentovi do Telče. A s ním se také vrací v problematickém triumfu, v presidentově voze, na sedátku před zemským presidentem moravským, Černým, který seděl vzadu vedle Masaryka. Staněk dosáhl toho, že presidentovo auto zajelo do nádvoří jeho sídla, a že president vstoupil na chvíli dovnitř, kde mu byl podán chléb a sůl. Hned nato odejel president po vzácné rozsekané císařské silnici do Moravských Budějovic a odtud dosud krásnou žlutou silničkou do Jaroměřic za Otakarem Březinou. Staněk ho jel do-

provodit ve stejné sestavě v jeho autu za hranice své republiky.

Staněk tedy dosáhl svého. A při nejbližší příležitosti dokázal, že mu nešlo o presidenta, ale o politický tah: když o něco později byla odhalována na domě naproti Staňkovu želetavskému domu pamětní deska synu zdejšího hostinského, učiteli-legionáři Piálkovi, zúčastnil se jako slavnostní řečník také Staněk. Ve svém projevu vylíčil, kdo ze slavných historických osobností stanul na půdě želetavské. Jmenoval několik znamenitých lidí, mezi nimi i dva císaře, ale presidenta Masaryka, jehož želetavská návštěva byla dosud obecně v živé paměti, při tom nejmenoval...

„Teď ho nepotřebuji,“ říká si asi Staněk, „až zas tudy pojede příště.“

Mínění cihláře ze Šašovic.

Přišel za mnou od svých čerstvých cihel, jen přes potok Brázdova mlýna, na zahradu prorůstající lesem. Bos, v modrých spodkách nad kotníky svázaných, v modré zástěře a nezbytnou čepicí pečlivě na hlavě naraženou. Sedá si pod smrček u mé židle a vytahuje obradně svou každodenní svačinu: krajíc suchého chleba. Přináším mu ze mlýna sýr, přijímá ho, ale nejlí: radostně ho balí domů, pro děti.

„Ja tož Staněk,“ drtí mezi zuby s chlebem, „a agrárníci tady v kraji vůbec!“ A dává se do vyprávění, z něhož vybírám i části, které se netýkají přímo Staňka, takový náhled do nejmenšího politického vesmíru, v obci Šašovice, nedaleko Želetavy.

„Já sem teda sociální demokrat, vedu stranu v Šašovicích. Jak u nás dopadly posledně volby do obecního zastupitelstva? My jsme je provedli dohodou. Agrárníci věděli, že by měli úbytek proti předešlým volbám, a tak předseda agrární strany Karel Fiala zastavil na silnici mě, teda Rudolfa Málka, v obci na silnici a ptal se, jak to budeme dělat s těmi volbami. Aby prej se ušetřily obecní peníze, že by se to mohlo dělat domluvou. Ono to nějak bude, povídám mu, vy ste tři strany po čtyrech mandátech — teda agrárníci, lidovci a národní socialisti — a já přistupuju se čtvrtou stranou, sociálně demokratickou. Dejte nám čtyřem stranám po třech mandátech a bude věc vyřízená. A to voni, agrárníci, že prej ne. Že měli nárok na šest mandátů podle voleb do Národního shromáždění a jak prej by mohli přistoupit jenom na čtyry mandáty, nebo jenom tři. To nemůže bejt. Měli sme předvolební schůzi v obecní škole. Páni agrárníci nechtěli slevit svůj mandát, stáli na svejch čtyrech a tím nejlíp dokázali, že nechtějí šetřit obecní peníze a vytýkali mně, jako Málkovi Rudolfu, že přicházím prvně do voleb a chci hned tři mandáty. Ať prej dají jeden mandát lidovci a jeden národní socialisti, my že budeme mít dva. Přijal jsem to, voni počítali, že dostanou starostu, ale při svý chytrosti pohloupli a zapomněli, že při volbě starosty rozhoduje většina hlasů. Takže teď v Šašovicích, kde byla celá obec agrární, nejsou agrárníci ani v radě na posledním místě. Spojili sme se s lidovci a národními socialisty, dostali jsme dohromady osm hlasů, agrárníci měli jen čtyři a tak jsme zvolili starostu, jednoho rolníka, neví se ani, ke který straně se hlásí.“

„Tak to máte s agrárníkama: náš ministr Bechyně psal vo obilním monopolu už dávno — a co za to dostal — no a dnes už po něm sami volají. A tak já vezmu „Dělnické listy“ (sociálně demokratický tý-

deník vycházející ve Znojmě) a přečítám jim to, aby viděli, jak my socialisti ukazujeme agrárníkům, jak se má hospodařit. To máte jako s obecníma cestama u nás v Šašovicích: už to nebylo dál možný, musely se opravit cesty. Sešli sme se na to v obecním zastupitelstvu a tam žádali zástupci agrární strany 20 korun za čtvereční metr míň kvalitního šterku, smíchanýho s hlinou a dřevem. Tak sem vystoupil já, jako Rudolf Málek a řek sem jim, že jejich shnilý šterk si můžou nechat, za dvacet korun že dostanou prvotřídní šterk, tlučený v obecních lomech a že se při tom ještě může přiživit několik nezaměstnaných v obci. Agrárníci proti mně vystoupili a křičeli na mě: A co my budeme dělat s naším šutrem? Vodpověděl sem jim jako sociální demokrat: vy chcete pracovat ve prospěch obce, tak darujte ten šterk zadarmo podle výměry polností, aby se s ním mohly vyšterkovat obecní cesty a tím obecní pokladna ušetří. Ale voni, než by přistoupili na šterk z lomu za dvacet korun i s dodávkou, hlasovali pro návrh mně, jako Málka Rudolfa, největší sedlák v Šašovicích, Karel Chalupa pro to vystoupil, jen aby neměli nezaměstnaný výdělek. Na můj návrh se toho šterku sebralo sto třicet čtverečních metrů, s tím se už vyšterkuje hezký kus cesty — a pak si to všichni chválili, i u velko-
statku.“

Mluví důrazně a energicky, on, Málek Rudolf, radost ho vidět v jeho pevnosti a rozhodnosti, socialistického bojovníka, jednoho z těch, na nichž stojí rozvoj a osud stran na venkově, daleko Prahy a Brna. Takové pracovníky třeba posilovat, s těmi být ve spojení, za nimi zajíždět a s nimi hovořit, to by mělo být devisou politických profesionálů! Dře se na cihlách od východu slunce do večera, ale není už otrok, jak býval před lety, má své přesvědčení, stojí pevně na svých nohou, nikoho se nebojí, a Staňka, pane, toho už nejmíň! Je to osvěžení po hovorech s lidmi, kteří se s vámi rozcházelí s naléhavou poznámkou: „Prosím vás, ale nikomu neříkejte, že jsem s vámi mluvil, to víte, jde o existenci, a Staněk, ten má dlouhé ruce, ten dokáže všechno, co chce!“

Je při tom klidný, ani zdaleka stopa po rozčilení, mluví rozvážně, věcně, přesvědčivě, takže cítíte, že by to právě tak bez trémy a bázně opakoval do očí panu Staňkovi, kdyby se tady náhodou zastavil na cestě do Krasonic k panu Atemsovi, dosavadnímu hraběti, sídlem v Krasonicích.

„Ti, kterým Staněk pomáhá, ho mají rádi. Ale ti, který nejsou jeho příslušníci, by ho utopili na lžici vody, tak je to, protože ho prokoukli. Když jsme měli poslední volební schůzi do Národního shromáždění v Šašovicích — tam měl Staněk do podzimu 1931 svého člověka ve starostovi Vobůrkovi — měl u nás Staněk řeč v hostinci u Františka Petru. Tam sliboval lidem všecko možný, vypravoval, jak by to bylo krásný, kdyby jeho zvolili. Když se ho chtěli přítomný národní socialisti a sociální demokrati ptát, jak vychází ve svém kraji vstříc chudému lidu, tak nesměli ani hubu otevřít, předsednictvo nás vůbec nepřipustilo k slovu. Až prej bude mít pan poslanec po referátě. Ale sotva Staněk domluvil, nedal žádnou příležitost k debatě, odešel z podia, sedl do auta a hned ujel. Von věděl proč!“

Už vstává z trávy, rozvážně schovává exoticky zabalený sýr — dárek pro děti — a chystá se odejít ke svému cihlám. „Mně Staněk nic neudělal, ale nemám

ho rád, protože ožebračuje kraj a zdejší lidi jenom využitkuje, jak se mu to hodí, jen se zeptejte koho chcete, jaké je to zaměstnavatel! Tady v okolí už mají Staňka všude dost, už se vodsud' se svou politikou bude muset stěhovat, protože balamutit může jenom tam, kde ještě neznají jeho majetkové poměry."

St a n ě k z a m ě s t n a v a t e l.

Kolik máte u pana Staňka za den polní práce?

„Teď ve žních až dvanáct korun denně, ale to děláme od šesti hodin ráno do sedmi večer, den co den!“

Tedy necelou korunu za hodinu práce. „Ale k tomu dostáváte nějakou svačinu?“

„To dostáváme, voni tomu ve dvoře říkají svačina, ale von je to jenom krajíc suchýho chleba.“

A to je jídlo na celý den?

„Nic jinýho nedostaneme. A ten chleba dají jenom nám mužskejm. Ženský nedostanou ani ten krajíc chleba.“

A kolik dostáváte na den v zimě?

„V zimě je to horší,“ říká dělník, „to dostáváme šest korun za den, a pracujeme od osmi ráno do pěti večer. Nějaké jídlo? Ne, v zimě nedostáváme ani krajíc chleba, jako v létě.“

To znamená, že v zimě platí Staněk svým pomocníkům šedesát šest haléřů za pracovní hodinu, proti devadesáti třem haléřům za letní pracovní hodinu.

Ptám se žen zaměstnaných u Staňka:

„Ve žních dostáváme za práci od východu do západu slunce bez přestávky devět korun. V zimě za devět hodin práce dostáváme čtyři koruny.“

U žen se tedy snižuje mzda za pracovní hodinu ve žních na sedmdesát haléřů, v zimě na čtyřicet čtyři haléře! Tak podporuje chudé lidi člověk, kterému patří v Želetavě a nejbližším okolí čtyři velkostatky, lihovar a škrobárna.

Když bylo Staňkovi vyčítáno, jak špatně platí své dělníky, odpověděl jeho správce Med, že do mzdy patří i svačina, čímž rozuměl onen suchý krajíc chleba. Protože v Želetavě stojí čtyřkilový bochník prvotřídního chleba osm korun, a kdybychom počítali, že dává každému dělníkovi čtvrtkilové krajíce, větší než ve skutečnosti, nevykalkulovali bychom při nejlepší vůli za ten krajíc větší srážku než padesát haléřů, ale i při tom je nám jasno, že Staňka, který dělá chleba z vlastní mouky, stojí takový krajíc méně než u pekaře, kde je započítána reže. Ale kdybyste se zeptali někoho od Staňků, na kolik oni si cení svůj krajíc, nazývaný honosně „svačinou“, dostanete odpověď, že to reprezentuje jednu korunu. Jeden takový krajíc byl pro zajímavost poslán na okresní úřad do Dačic, jako ukázka zaměstnavatelské štědrosti poslance Staňka. Přijel odtamtud sem do Želetavy na vyšetření tajemník Svazu zemědělského Smutný, který si nevěděl patrně s krajíčkem želetavského chlebováře rady a zaslal ho k pohřbení do Prahy.

Také byste se mohli dovědět, že se k hubené mzdě dává u Staňků pracovníkům možnost vyžít trávu na mezích kolem polí: ale jenom ten, kdo vůbec nezná poměry na venkově a zvláště „na panském“, neví, že ty meze by si vyžali lidé i bez dovolení. Staněk tu prostě počítá ke mzdě něco, co by nijak jinak nemohl zpeněžit.

„Také potahy máme právo si vypučit, ve dnech, kdy se na velkostatku nepracuje, ale ty pučují jen vzácně a jen těm, kdo se jim dovede zavděčit, hlavně

donašečům, kteří Staňkům řeknou všechno, co kde kdo o nich povídá. Ti, kdo se dovedou zalichotit milostpaní, se mají dobře. Říká se, kdo jí nepolíbí ruku nedostane nic.“

Na Nový rok 1931 byla založena v Želetavě odborová organizace sociálně demokratická. Její iniciátoři chtěli tak dosáhnout zlepšení poměrů u Staňků, kde se jim vedlo velmi špatně: k nedostatečným mzdám dostávali ještě jako zvláštní přídavek nepěkné, až hrubé zacházení Staňkova správce Meda, hlavně ke starším dělníkům, jimž nadával. Pod jeho vládou to prý byla u Staňků otročina, jako to bývá pod brutálním člověkem. Založení a upevnění takové organizace znamenalo proto čin velmi záslužný.

„Ale nepodařilo se nám organizaci udržet déle než rok,“ krčí rameny želetavský místostarosta, cihlářský dělník Lahodný, sociální demokrat, protože lidi bez zaměstnání od nás nemohli dostat podporu v nezaměstnání. A tu nemohli dostat proto, že jim správce Staňkova velkostatku nechtěl potvrdit formuláře, že jsou nezaměstnaní.“

Zjistil jsem bližší o tomto originálním způsobu sabotáže nezaměstnaných: když přišli odborově organizovaní sociálně demokratičtí dělníci ke správci Medovi s prosbou, aby jim dal potvrzení, že jsou bez zaměstnání a aby tak měli nárok na podporu, odpověděl jim pan správce, takové potvrzení že jim vystavit nemůže, ale že je zaměstná. A také je zaměstnával, jenomže podivuhodně: v prvním týdnu jim dal práci na tři dny, v druhém týdnu ani na jediný den, ve třetím týdnu je zase zaměstnal na tři dny, ve čtvrtém je znovu nechal docela bez práce a peněz, a tak dále. Tím se podařilo Staňkovi držet prostřednictvím správce tyto lidi stále na uzdě a v šachu a znemožňovat jim získání podpory v nezaměstnanosti. Právě z nejbližšího okolí Staňka vyšlo v těchto dnech volání proti návratu roboty a skoro výzvy k selským vzpourám: želetavský velkostatek se na základě zde uváděných faktů přímo vnucuje jako nejbližší a nejvhodnější objekt takových blahodárných zemědělských reforem. A zdvihnou-li želetavští rebelové jednoho krásného dne cepy a kosy, v intencích radikálního programu vůdce opozice proti ministrům, kteří se nejmenují Staněk, budeme číst jistě v novinách jména správce Meda.

Většinu svých spolupracovníků má Staněk pojištěnou jako nestále zaměstnané, to jest jako dělníky, a jen na dny, kdy u něho pracovali. V poslední době způsobil rozkladění případ dělnice J. T. Přišla do jiného stavu. Existuje pro pojištěné právo na šestinedělní dovolenou před porodem a šestinedělní po porodu, placenou zemědělskou nemocenskou pokladnou. Julie T. mohla podle toho přestat dělat již 15. května, ale přes to pracovala dále, teprve v nejvyšším stupni těhotenství, čtrnáct dnů před slehnutím zůstala doma. Zato jí ještě vytknul zeť poslanec Staňka, usedlý rovněž v Želetavě, že v celé době před slehnutím pracovala jen 17 dní. Když volali k porodu doktora zjistilo se, že Julie T. není vůbec pojištěna, protože prý není stálá dělnice. Také kontrola ze zemědělské nemocenské pojišťovny konstatovala, že není pojištěna. Když po porodu šla za zetěm poslance Staňka, řekl jí, že pojištěna je a dal jí lístek, na který dostala nějakou podporu. Ukázalo se, že byla 1. ledna odhlášena od zemědělské nemocenské pojišťovny, ačkoliv pracovala u Staňků dál, až do slehnutí v červenci. Je třeba šetřit, zvláště na malých celkem bezmocných lidech, to byste neřekli,

jaká sumička se tak při tolika zaměstnancích sejde do roka!

Jako k nezaměstnanosti a nemocenskému pojištění tak i k jiné sociální vymoženosti, kolektivním smlouvám, má Staňek pozoruhodný poměr. Když se stížnosti zaměstnanců na jeho dvorech stále opakovaly a množily, přijel tajemník sociálně demokratické odborové organizace zemědělského a lesního dělnictva, zmíněný už Smutný, a rozhodl se urovnat poměry u Staňků způsobem obvyklým při moderním podnikání: kolektivní smlouvou. Dva dělníci přišli jako delegáti ke správě želetavského velkostatku, ale tam prohlásili, že platí tak, jak uznají za dobré. Celá záležitost byla odevzdána okresnímu úřadu v Dačicích. Na jeho výzvu se k jednání dostavili všichni statkáři jako zemědělství zaměstnavatelé, všichni uznali kolektivní smlouvu za správnou, jenom Staňek ani žádný z jeho zástupců nepřišel. Když se o tom mluvilo, vyjádřili se: „My jsme páni na svém dvoře a budeme platit, co my chceme.“

„Říkám vám, dnes nadává na Staňka už každý, i agrárníci přišli k přesvědčení, komu se tady vlastně pomáhá: velkostatkářům. A ti malí, co jdou dnes za Staňkem, jdou vlastně proti sobě, protože o ně se přece takový pán nebude dneska starat!“

národní hospodář

Jiří Hejda:

Hospodářský princip a sociální ohled

Principem hospodářským rozumíme snahu po dosažení nejvyššího užítku při nejmenších obětech. Tato snaha je základním rysem veškerého lidského hospodaření, které je na ní vybudováno. Na rozdíl od principu hospodářského nazýváme snahu dosíci určitého výsledku bez ohledu na oběti, principem technickým. Můžeme tedy řadit za sebe princip technický jakožto počáteční, princip hospodářský pak jakožto následní stupeň vývoje. Nejprve se budeme snažit v úbec vyrobit nějaký statek, a teprve až se obeznámíme s technikou výroby, bude naše snaha směřovati k tomu, abychom tento statek vyrobili co nejlevněji. Elektrické světlo, vyrobené Edisonem, bylo dražší než obvyklé svícení petrolejem nebo plynem. Ale Edisonovi nešlo o to, aby vyrobil světlo levnější, nýbrž šlo mu o technický princip, o to, je-li v úbec možno pomocí elektřiny svítit. Teprve když se pokus podařil, uvažovalo se o ekonomickém jeho užití. Vyráběti ve smyslu hospodářském znamená tedy co nejméně obětovati a co nejvíce vyzískat.

Kdybychom v této strohé formě chtěli aplikovat hospodářskou zásadu v praxi, dostali bychom se k naprosté anarchii, které ostatně byl nedaleko čistý manchesterovský liberalismus. Právě v heslu laissez faire jeví se hospodářská zásada uplatněna do důsledků. Po této stránce máme tedy bohaté zkušenosti z celého minulého století, a zajisté že není mezi námi snad nikdo, kdo má jen trochu smyslu pro harmonický celek, aby toužil po návratu těchto „starých zlatých časů“. Dnes hospodářský princip korigujeme sociálním ohledem.

Co je to sociální ohled?

Kdybychom hospodařili přesně podle ekonomického principu, starajíce se jen o svůj nejvyšší užitek, učinili bychom soužití na této planetě nesnesitelným většině jejích obyvatelů. Lidé se musí navzájem dohodnout, nemají-li se státí kořistí několika silných, bezohledných jedinců. Každé násilí, každá nemravnost byly by omluveny zásadou hospodářskou, provedenou důsledně. Protože však nechceme žít jako smečka divokých zvířat, protože nemáme zájmu na tom, aby proti několika jedincům, jimž patří vše, stály miliony bezejmenných nemajetných, protože se nechceme vrátit do starověku, protože stojíme na zásadě společenské smlouvy, musíme omezovat strohé uplatňování hospodářského principu ohledem na zájmy společnosti, v níž žijeme. Pro mydláře bylo by velmi pohodlné, kdyby mohl vylévat louhy a splašky na sousedův pozemek. Protože však chce se sousedem vyjít, musí v tomto směru nastoupiti jinou cestu, ekonomicky méně výhodnou, neboť dražší — musí se starat o odvedení louhů a splašků. Bylo by velmi výhodné, kdybychom nemuseli platit žádných daní. Ale protože bychom pak museli pro svoje děti najímat domácí učitele, museli bychom se ohradit vysokými zdmi proti lupičům a zlodějům, rozhodneme se pro daně, které znamenají ohled na sociální celek, ale které jsou pro nás výhodnější.

A podobně se rozhodujeme také při ohledu na sociálně slabší, tedy především při

ohledu na zaměstnance.

Jak vidět už z logiky předchozích úvah, nepřiči se ani ona omezení, která si ukládáme v zájmu celku (jehož jsme částí) hospodářskému principu, neboť nám nepřímo zajišťují značné výhody, kterých bychom sotva mohli jinak dosáhnouti. Stejně je tomu s ohledem na zaměstnance. Trvalo to celé století, než se dostalo lidstvo k primitivnímu poznatku, že je pro celek výhodnější dělití sociální produkt na více částek než rezervovati jej pro několik jedinců. Bylo třeba výkladů švýcarských teoretiků o hospodářské rovnováze, aby se pochopilo, že nelze pouze vyrábět a výnos práce a kapitálu rezervovat pro kapitalisty, nýbrž že je nutno také prodávat, což předpokládá kupování, a že kupovat může sociální celek tím více, čím více se dělí sociální důchod. Ještě dnes bohužel tato jinak zcela jasná zásada nepronikla, jak by zasluhovala, ale vzrůstající mzdy (hledíme-li na ně pod zorným úhlem celého století) ukazují přece jen, že se tento poznatek prosazuje prakticky.

V poslední době býváme však často svědky zmatení těch zásadních pojmů a vidíme i pokusy obrátit logiku a postavit

sociální ohled před hospodářský princip.

Je pochopitelné, že v době, která zápasí s těžkým problémem nezaměstnanosti, první otázka, která se naskytne při řešení jakéhokoliv hospodářského vztahu, zní, jak se to promítne v zaměstnanosti. To je ovšem zcela správné, ale je třeba si uvědomit, že nemůžeme nikdy postupovat v hospodářství obráceně, to jest míti napřed sociální ohled — nestarajíce se o hospodářský princip. Kdybychom chtěli takto postupovat, došli bychom k tragickým koncům. Nesmíme zapomínat, že o kůži medvěda lze se dělití, až když medvěda skolíme.

Když se mluvilo o sanaci některých našich peněžních ústavů, hájili jsme stanovisko, že je třeba ústavy zbytečné likvidovat. Nyní se nám namítá — jak jsme ostatně očekávali —

co se stane s úřednictvem?

To je tedy právě otázka druhotná, čímž nechceme říci, že právě dnes méně důležitá. Ale postupovat tímto směrem nemůžeme, neboť na této cestě se zaručeně jednou sřítíme do propasti. Abychom to dokázali zcela jasně, představme si, že místo dnešního nadbytku peněžních ústavů budeme jich míti ještě pětkrát tolik. Že na každého vkladatele připadne jeden bankovní úředník. V době, kdy každá politická strana zakládá nějakou záložnu, není vyloučeno, že se k těmto krásným poměrům jednou dostaneme. Troufá si snad někdo tvrdit, že to bude našemu hospodářství zdravé? Představme si však dále, že se pak někdo odváží vystoupit a říci: musíme likvidovat čtyři pětiny zbytečných peněžních ústavů! Vystoupí proti němu celá fronta zaměstnanců a zeptá se: co se stane s námi?

Když se po roce 1825 zaváděly železnice, nebyli ovšem zaměstnanci povozníků organisováni ještě v odborových organisacích. Ale dovedeme si živě představit, že kdyby tomu tak bylo, byli by vystoupili proti železnicím, které je zbavují existence. Mohl se však někdo rozumný postaviti na stranu těchto zaměstnanců? Dostáváme se opět k sociálnímu ohledu. V zájmu sociálního celku bylo, aby se zavedly železnice. V zájmu sociálního celku je dnes, aby se upravily poměry v našem peněžnictví tak, aby se nadbytečná organisace nestala železnou koulí na nohách výroby a obchodu. V zájmu sociálního celku je třeba odřezat suché větve, kterým se rok co rok vstříkuje míza státních subvencí, je třeba sloučit zbytečné zemské a hypotekární ústavy, jež jsou, jak se zdá, jen proto, aby zaručovaly několik sinekur, je nutno revidovat tak zvané lidové peněžnictví, kterého máme v českých luzích a hájích jako plevele. To vše je v zájmu sociálního celku, který si nemůže přát, aby rok co rok platil vyšší daně, vysoké úrokové sazby, aby mu byly strhovány zlomky procent z úroku jeho vkladů jen proto, že z důvodů neehospodářských (víme přece, že jsou to ve všech případech ohledy na politické strany, někde dokonce na politické osoby) se udržují peněžní ústavy, které nemají žádného životního oprávnění.

A jak je to nyní se

zaměstnanci peněžních ústavů?

Sociální ohled na tuto skupinu, jejíž zájem je v částečném rozporu se zájmem sociálního celku (konstatujeme výslovně, že jen v částečném rozporu, protože sociální celek nemá opět zájmu na tom, aby se mnoho lidí ocitlo bez zaměstnání a aby tak poklesla kupní schopnost trhu), nutí nás k tomu, abychom hledali hospodářské řešení, to jest řešení podle zásady nejvyššího užitku při nejmenší oběti. Toto řešení není tak těžké. Kdyby se byly již před třemi roky, ale kdyby se také letos byly místo stovek milionů vytvořily fondy, z kterých po určité době (na příklad po tři roky) by byly placeny úřednictvu z likvidovaných ústavů částečné platy, mohli jsme dnes být se svým peněžnictvím, ale také s úrokovými sazbami

dále, než jsme. Nemůžeme přece hleděti shovívavě k tomu, jak se ze státních peněz hradí celá reže některých bank. Přijde daleko levněji platit úřednictvo a ušetřit věcná vydání.

Je nám ovšem především třeba naprostého klidu a plné objektivnosti při řešení všech hospodářských otázek. Nesmíme hleděti na problémy agitativně, ať už jde o zájem politické strany nebo zájmové skupiny, musíme se postaviti na stanovisko sociálního celku, neboť tohoto celku jsme všichni členy. Je naprosto vyloučeno, aby se jednomyselně trvale dařilo znamenitě, zatímco celek bude chřadnout. Právě tak je špatně, daří-li se určité třídě špatně v době prosperujícím celku. Obojí musí vésti ke katastrofě, která se nazývá buď krize nebo také — revoluce. Národní hospodářství se nesmí státi slovníkem pro politické nebo jiné demagogy!

literatura a umění

Hovory s nakladateli

IX. Dr. BEDŘICH FUČÍK,
ředitel nakladatelství „Melantrich“.

Z Družstevní práce do Melantrichu, z vinnohradského paláce Orbisu do velikého továrního objektu v Husově třídě na Smíchově, v blízkosti Kinského zahrady. V prvním patře, kryt s jedné strany sekretariátem, s druhé propagací, úřaduje mladý a neobyčejně hybný ředitel nakladatelství Melantrich. Dr. Fučík. Filosof, germanista, před čtyřmi lety neměl ještě ani potuchy o tom, že se stane nakladatelem a že povede jeden z našich největších podniků. Procházíme závodem, který tu má pod jednou střechou v bloku všechno, co potřebuje k samostatné existenci: tiskárnu, fotografii, litografii, skladiště a expedici, strojovnu, správkárnu aut a ovšem ředitelnu, redakci, propagaci a sekretariát a neméně k životu nezbytnou účtárnu a pokladnu. Kolem největší rotačky v naší republice, chrlicí právě v minutě desítky archů nového čísla „Hvězdy“, nejrozšířenějšího československého časopisu, na jehož objevení v prodejnách čekají srdce bez přehánění řečeno aspoň milionu paní a dívek, se vracíme do redakčních místností. Začíná se od Adama, kouskem historie:

„Abych přešel nedorozumění, které se tak často vyskytuje, musím vás zvláště předem upozornit: Melantrich je akciová společnost, což znamená, že je to obchodní podnik, a dnes podnik takového rozsahu, že musí být rozdělen na několik desítek oddělení, pracujících zcela samostatně. Jsou zde tři tiskárny, oddělení časopisů, oddělení denních listů, nádražní knihkupectví, několik filiálních administrací a redakcí a tak dále. Jedním z oddělení, asi jedna dvacatina celého závodu, je nakladatelství, k němuž je v poslední době přiřadeno i knihkupectví. Kdysi to bylo obráceně, knihkupectví bylo samostatným oddělením a nakladatelství jen jeho přílepkem, kde se tu a tam, spíše z novinářské povinnosti a protože tu byla tiskárna, něco vydávalo. Věci dobré i špatné, otisky románů z novin a podobně. Ale nebylo to ještě nakladatelství, protože se to dělo mimo jakýkoliv program (až na „Lidovou universitu“, „Knihovnu pro dítě“, „Hudební knihovnu“) a vydávání podléhalo náhodě, právě tak, jak se děje u většiny tak

zvaných nakladatelství dodnes. — K vybudování nakladatelství se přistoupilo teprve r. 1929, a odtud se může mluvit o nakladatelství Melantrich, které má od té doby svůj pevně stanovený plán, rozvržený na řadu let. První půle programu bude příštím rokem skončena, druhá, obtížnější, je z velké části připravena.

Jako nejmladší nakladatelství jsme měli na počátku velmi svízelnou situaci. Myslím na české autory právě tak jako na výběr nových autorů cizích. Program jsme zatím do puntíku splnili. Durych, Vančura, Čep a z nejmladších Hostovský nám slíbili další práce. S několika ostatními autory je jednání rovněž před skončením. Kromě toho chceme získat dva až tři dobré autory lidové.

Myslím, že čeští i cizí autoři námi vydávaní dokazují celkem totéž: naprostou nezávislost a nepolitičnost nakladatelství. To bych chtěl zdůraznit: nakladatelství je nakladatelství a nic jiného a autora vydává či nevydává proto, že je básník anebo jím není, a nikoliv proto, že je politický straník anebo není.

Co je výhodnější vydávat, lepší nebo horší literaturu? S čím máte lepší obyčtově zkušenosti?

Nemám zkušeností s „horší“ literaturou, jsem zde teprve 4 léta.

Vydáváte kromě řady listů i dva nejrozšířenější týdeníky „Pražský ilustrovaný zpravodaj“ a „Hvězdu“. Bylo by možné zvýšit jejich úroveň, nebo je nutno zachovat jejich ráz, aby byl udržěn náklad?

Mohu mluvit jen za nakladatelství, jak je dáno strukturou koncernu Melantrich, nejsem tedy v tomto směru kompetentní. — Náš poměr k časopisům a novinám je volný a jen organizační. Vyjednáváme pro celý závod autorisace atd., k nakladatelství je totiž přiřazen velký lektorát pro romány do časopisů, jehož organizace je zajímavá kapitola sama pro sebe. Jsem tedy jen pozorovatel a nemám příčiny pochybovat, že na př. úroveň „Zpravodaje“ stále stoupá, když přispíváte, pane doktore, Vy sám, právě tak jako Emil Vachek, dr. Alfred Fuchs a mnoho jiných romanopisců, básníků, essayistů uznávaného zvuku. Ledaže byste měl na sebe i na ostatní dvoje měřítko. Za této situace není pochyby, že ze „Zpravodaje“ a jiných listů budou dobré lidové časopisy, což záleží více na přispěvatelích než na publiku.

Řekněte prosím něco podrobnějšího o vašem lektorátě pro romány do časopisů.

Lektorát je připojen organizačně k nakladatelství. Jeho úkolem je připravit pro naše časopisy dostatečnou zásobu pokud možno hodnotné četby. V permanenci jsou u nás tři lektori, kromě tří lektorů externích. Každá knížka se dá přečíst třem až čtyřem lidem, podle souhlasnosti nebo rozdílnosti posudků. Když na příklad vyzní posudky dvou lektorů kladně, stejně jako posudek revisní, je kniha přijata a hned se překládá. Lektor zároveň řekne, pro který z našich časopisů se román hodí, tato reportáž o hrdinech silnice na příklad do „A-Zetu“, tenhle román pro „Zpravodaj“, „Hvězdu“ a podobně. Řídíme se zásadou vyloučit v našem podniku profesionální překladatele, kteří mají svou existenci již zajištěnou. Zadáváme překlady mladým lidem, kteří to daleko víc potřebují, a z nichž máme aspoň nějaký zisk v jazyce: je pružný, i když třebaš neobratný,

netonovaný, získávají tím průpravu pro dobré překlady, něčemu se při tom naučí, a to se bude jednou komukoliv a kdekoliv rentovat. Máme dnes práci tak organizovanou, že můžeme okamžitě kdykoliv zásobit časopisy na jednu třiceti románů, připravenými k otištění.

A lektor nakladatelský?

Jeden náš lektor — a to je tady ten pán — čte výhradně nakladatelské věci. Má spoustu času, protože je o rok i půl druhého roku napřed. Tak se může dnes klidně dívat po všech novinkách a uvažovat: hodí se nám to do programu? Tato věc, jistě dobrá, musí padnout, protože nám nejde dobře do rámce, zůstává mimo náš program. Každá knihovna je vypracována dopředu, například „Výhledy“ na dva roky, stejně „Nová ruská knihovna“, „Melantrichova knižnice“ a „Úroda“ na několik let dopředu. Právě tím se zakládá určitá stabilita a páteř nakladatelského programu. Touto organizací se nám daří zachytiti až na nějakých dvacet procent všechnu literární produkci německou, francouzskou, polskou, anglickou, španělskou, italskou, z velké části i ruskou a maďarskou. V nakladatelství se pročte ročně nejméně 150 knih, v časopiseckém oddělení 500 až 600 kusů ročně. Desítky lidí, které ani neznáme, nám radí a upozorňují nás. Ať vychází takové upozornění na knihu z jakéhokoliv popudu, nevynecháme je, i když se zdá návrh na první pohled hloupý. Myslíme, že je hlavní naše povinnost znát novou věc. Žádný návrh se nepustí, každý se propracuje a přijde se někdy na velmi dobré knihy z nejrůznějších popudů. Chěl bych říci k technické organizaci našeho podniku, že nepěstujeme žádný amerikanismus a racionalismus. Zdůrazňujeme jen dobrou vůli a zdravý rozum, pokud jen je to možno.

Na kolikáté místo se už vypracovalo vaše nakladatelství?

Na páté, aspoň tak jsem si to vypočítal v poslední době podle počtu za rok vydaných knih. Které z našich nakladatelství je na prvním místě? Bylo na prvním místě „Aventinum“, které dosáhlo rekordu 97 kusů za rok. Dnes je na prvním místě závod, který byl vedle „Aventina“ na místě druhém: Vilímek, který vydal 86 knih za rok. Třetí v řadě stojí Jandova „Sfinx“ se 60 kusy za rok. Čtvrtá je „Družstevní práce“ s 52 kusy. Těsně za ní přichází náš „Melantrich“, který se svými 44 kusy stojí asi v jedné skupině s Fr. Borovým a Družstevní prací.

Prozrad'te něco z vnitřní mechaniky nakladatelství.

Nejdřív bych rád řekl, že si nejvíc zakládám na mladých lidech, kteří jsou kolem mně, to je nový systém. Podle mého názoru je správné, aby se nakladatelství účastnili mladí lidé, pokud možno spisovatelé nebo lidé s literárním vzděláním. Nic není tak zdravého pro ně jako autory, jako to, když nesou odpovědnost na produkci nakladatelství. Ať je to potom redakce nebo propagace, nebo organizace. Ukáží se výhody toho, když na příklad lidmi, které mám kolem sebe, mám v nakladatelství obsazenu sedmkrát němčinu, pětkrát francouzštinu, dvakrát polštinu, dvakrát angličtinu, třikrát ruštinu, dvakrát italštinu, jednou španělsčinu, jednou slovinštinu, ale to není všechno. Chěl bych zdůraznit zásadu: právě takoví lidé jsou tu na svém místě. Je to na jedné straně pro ně velmi výchovné, protože vidí zblízka, jak se literatura posílá do světa, jak se prodává, mají příležitost nahlédnout do-

cela zblízka do obchodní struktury knižního podnikání. Vidí, že některé věci nejdou, poznávají, že je nutno nahradit ztrátu s jednou knihou ziskem na knize druhé: učí se rozumět tomu, že dobrá kniha může někdy existovat jen s podporou knihy méně dobré, nebo z výtěžku knih okamžitých zálib. Na druhé straně se z jejich bezprostřední spolupráce má dobře i nakladatelství a literatura, protože mají k literatuře pěkný, dlouho neprofesionální poměr, umějí se na ni dívat docela jinýma očima, než lidé, kteří do nakladatelství přišli buďto výhradně jako technické nebo obchodníci. Hlas těchto mladých autorů a literátů, které tu vidíte a jejichž jména patří ke jménům už známým, musí být slyšen, spolurozhodují o osudu podniku. Myslím, že je to poprvé, že autoři jsou v nakladatelství vydáváni a potom i přímo v nakladatelství zapřahováni do práce. Jak se k tomu staví ředitel Šalda? Nechává jim volnost, jen za čas, za tři měsíce nebo za půl roku řekne před nimi své mínění, po případě jim poradí obchodně, nebo koriguje jejich názor.

České autory mám s Čepem dohromady, dělám s nimi smlouvy, v nichž je pamatováno na všechno možné, pro i proti autoru, protože dobré smlouvy, dobří přátelé. Cizí autory dostává do práce Čep. K jeho posudku udělá Dr. Hartl nebo někdo jiný koreferát a potom se jedná o autorisaci. Po odhadu se dá kniha překladateli, dělá se u nás většinou rok dopředu, mám na př. v tisku věci, které vyjdou o vánocích a některé z nich jsou už ve skladu připraveny k expedici do knihkupectví. Zároveň s technickým programem dělám na půl roku předem program vydavatelský. To znamená, že uvažují: mohu na podzimní sezonu udělat tolik a tolik knih, stačím to udělat a dát do oběhu včas a podobně. Durychova kniha vzpomínek vyjde na příklad 28. září. Pourratův román „Kašpar z hor“ 28. listopadu. Tato data mají všechna oddělení, z nichž po předběžné společné konferenci každé pracuje samostatně. Třeba propagace, kterou vede pan Menzl, se vůbec nestará o tisk knihy, o to, co se s ní děje v tiskárně. Několik propagačních textů musí udělat redakce hned při posudku knihy, to je text čistě literární formy, který bere oddělení propagační jako podklad ke své úpravě, jde tu o to, aby měla propagace zač pozitivně se zachytit, zabrat. Jako já mám pro každou knihu bitevní plán, tak má svůj bitevní plán propagační oddělení, které se rozhodne podle povahy věci zaostřit propagaci určitým směrem. Plán je plně závazný, každé oddělení ručí zaň na puntík a na den. Redakce, sekretariát, ředitelství, propagace, hlavní sklad. (Aby byla dostatečná zásoba vazeb, protože my vydáváme většinu knih vázaných a sotva bychom to dnes mohli zavést jinak, tak se vazby vžily), potom expedice, účtárna — která má na příklad na starosti papír — a hlavně tiskárna, s kterou jsme měli největší potíže — tiskárna a my — to jsou dva kohouti na jednom smetišti. Ale dnes už je naše tiskárna tak vybavená, že nám vystačí vyhovět vždy a každému tempu. Vazba trvá týden až deset dní, aspoň deset dní před vydáním musí být kniha na skladě. Tím se zaručuje hladký chod závodu. Aniž se jednotlivá oddělení navzájem v průběhu zpracování knihy dohodla, musí všechny akce rozdílných oddělení vyústit ve stejnou dobu k vydání knihy. Náš rekordní výkon? Vydání Vančurova „Útěku do Budína“. 7. března skončila soutěž a 30. března už byla kniha venku.

Jaký úspěch má Thomas Mann? Až dosud se neodvážil žádný nakladatel vydávat u nás ve větších ry-

sech německou literaturu. Působí tu jistě v první řadě pověra, že čeští inteligenti nemusí číst německou literaturu v překladu. Zdá se, že Melantrich první přišel na pravdu, že už máme generaci, která čte německé věci jen v překladu, protože už neumí německy? Toto konstatování by mělo velký dosah, uvědomíme-li si, že naproti tomu máme u nás už nemálo početnou generaci německou, která ovládá češtinu slovem i písmem.

Napřed anekdotu: Před pěti lety (ještě jsem nebyl v Melantrichu) jsem nabídl překlad Thomase Manna nejprononcovanějšímu a nejmodernějšímu — aspoň tak pověst donedávna děla — nakladatelství. Pan nakladatel mi vzkázal, že Thomas Mann není žádný autor a že německá literatura nejde. Byl jsem tenkrát chudší o velkou naději, ale když Thomas Mann po třech letech dostal Nobelovu cenu, byl na tom pan nakladatel hůř než já; než se vzpamatoval, měli jsme autorisaci v tresoru a jeho to mrzí asi dodnes, protože Thomas Mann jde velmi dobře.

A přímo k vaší otázce: generaci, které čtly německé věci už jen v překladu, je již pěkná řádka. Buddenbrookovi vyšli v originále před 31 lety, mohlo je tedy u nás číst velmi mnoho lidí. A čtli je? Goethe by nám byl před 50 lety objeven stejně dobře jako krásným a záslužným vydáním Borového dnes. V obou případech jde prostě o básníka nejvyšší úrovně, a v tom okamžiku je užitečnost českého překladu samozřejmá a zbavená všech vedlejších záměrů. Myslím, že Goetheho česky čtou právě nejvíc ti, kteří ho znají německy. — Při vydávání německých autorů jsme nechali prostě stranou jisté pověry, a nejjednodušší odhad se podařil.

Která z vašich knižnic šla nejlépe? „Úroda“? „Melantrichova knižnice“?

„Melantrichova knižnice“, samozřejmě. Má nesmírný význam především tím, že několik tisíc čtenářů čte Dostojevského, Cervantesa, Fieldinga, Balzaca, Stevensona a j., a že jsou to právě ti čtenáři, kteří asi předtím znali tyto autory jen z uctivého doslechu. Dnes čtou týden co týden dobrou knihu, cenou přístupnou pro kdekoho. K „Melantrichově knižnici“ se v poslední době připojila „Úroda“. Knižovna moderní politické historie „Z války a revoluce“ má svůj vysoký odbytový standard, jak dosvědčuje řada nových vydání „Viléma II.“, „Sarajeva“, „Ruské revoluce“ a podobně.

Jaké zkušenosti máte se svou soutěží?

Velká cena Melantricha, která byla udělena letos poprvé, bude vypsána každý rok. Či to byl nápad? Můj. O tuto největší literární cenu československou se ucházelo 127 autorů, z nichž naprostá většina poslala věci prostě zoufalé. Výjimku v tomto pravidle tvořilo asi dvacet pět prací, z nichž první cenou byl odměněn Vančurov román „Útek do Budína“, druhou cenou Chudobovy essey z anglické literatury „Pod listnatým stromem“ a třetí Hostovského román „Případ profesora Körnera“. Co ve všech těch pracích, které jsem musil číst jako člen poroty, převládalo námětové? Pohlaví, přímo hrozně, nemožné sexuální scény, většinou perversní, čtyři až pět věcí z toho bylo docela na zvracení. Mnoho z těch autorů prostě myslí sexem. Jinak námětové? Dobrodružné věci. Ze známých spisovatelů se soutěže zúčastnilo asi třicet lidí, to ostatní byli sami neznámí. Soutěž byla zajímavá také jako odstrašující důkaz toho, jaká spousta lidí dnes píše. Působilo to na mě

dojem literárního moru. Našel jste tam zastoupeny všechny druhy: vesnický román, povídky ze Sibiře, detektivky, verše, divadelní hry, zkratka na co si vzpomenete.

Váš největší úspěch v cizí a české knize?

Vančurův „Útěkdobudína“, který po necelých pěti měsících od prvního vydání vyjde příští týden ve třetím vydání. A Vančura není populární, proto nás to těší. — Z cizích knih u nás vydaných měl největší úspěch Remarqueův první román: „Na západní frontě klid“, který vyšel v nejvyšším u nás dosaženém nákladu, 100.000 výtisků a je až na půldruhého tisíce výtisků rozebrán. Vedle toho zaznamenaly z našich knih velký úspěch: Galsworthy: „Silnější než smrt“, životopisy Ludwigovy, zejména „Vilém II.“ a „Napoleon“, Setona-Watsona: „Sarajevo“, Thomas Mann, celá knihovna „Z války a revoluce“, z dětských knih Karin Michaelisové „Bibi“, z níž vydáváme každý rok jeden díl a stále jde na odbyt.

Jaká je vaše dosavadní produkce, nemáte-li po ruce přesné číslice, aspoň přibližně?

Největší náš podnik je „Melantrichova knižnice“, vydali jsme jí už 50 svazků v nákladu asi 750.000 výtisků, průměrně 15.000 na jeden svazek. „Vojny a míru“ jsme vydali na příklad 40.000 výtisků, také Dostojevského vydáváme ve větších nákladech. „Nová ruská knihovna“ má 11 svazků, „Úroda“ vydala také už 50 svazků, v nákladu menším než Melantrichova knižnice a rozlišeném podle autorů. Sebrané spisy Thomase Manna obsáhly už 6 svazků, sedmým je ukončíme. Wassermannova jsme vydali 3 svazky, Conrada, v němž jako ve svém nejlepším cizím autoru budeme pokračovat, jsme vydali 3 svazky, a ročně budou následovat pravidelně dva svazky další, koupili jsme totiž celého Conrada. Ludwig u nás vyšel v 8 svazcích, ve sbírce „Z války a revoluce“ je venku 8 svazků, až 600stranových. „Lidé a osudy“ mají dosud 4 svazky a dobyly velmi slušného úspěchu, zvláště Maurois a Brentano, „Výhledy“ jsou u dvanáctého svazku, ze samostatných edic stojí na prvním místě Zdeňka Nejedlého trojsvazkové dílo „T. G. Masaryk“, jedna z nejkrásnějších našich publikací „Kosmova kronika“ ilustrovaná a ručně sázená, a potom věci různého genu: Sborník Dostojevského, Chelčický, Chalupného „Havlíček“, Otakara Fischera essaye „Duše a slovo“.

Máte přehled o tom, odkud se rekrutují vaši čtenáři? Jak čtou podle vašich zkušeností knihy členové národně sociální i jiných politických organizací a členové našeho parlamentu? Kupují ministři knihy a čtou je?

Dovolím si opravit: nerozeznáváte zde rozdíl mezi „stranický“ a „sociální“. Nevím, proč by dělník či učitel národně sociální měl mít jiné čtenářské záliby než dělník a učitel jiné strany. Jsou jen dvě skupiny: dělníci, úředníci, učitelé, profesori atd. na straně jedné, velcí páni na straně druhé. První kupují a jistě čtou, druzí ani jedno, a pravděpodobně ani druhé. Velký kádr máme čtenářů-studentů; zajímavé je, že i dělníci objednávali Thomase Manna. „Melantrichovu knižnici“ čtou velmi mnoho na venkově, četníci, učitelé, snad všichni, kteří si staré autory nemohli dřív tak levně opatřit. Náš obraz je ovšem kusý, protože devadesát procent celého našeho odbytu jde přes knihkupce, s nimiž máme, aspoň v historických zemích, zkušenosti

dobré. Od knihkupců nám statistiky čtenářstva chybějí, přehled máme jen u přímých objednávek.

A o našich politicích — zklamání Vás — nil nisi bene. Podle objednávek: ministr dr. Franke čte politické biografie, knihy „Výhledy“; senátor Klofáč všechno; senátor dr. Klouda všechno. Senátor Pichl je naším zvláště oddaným čtenářem, z nejmladších autorů si potrpí hlavně na Čepa. Senátor Černý čte Manna. Wassermann, Galsworthy, Ludwigovy životopisy, Nejedlého, Masaryka; podobně posl. dr. Moudrý, dr. Patědl a j. Z jiných stran to není tak systematické, ale rovněž nezoufám. Poslanec dr. Zadina čte knihovnu „Z války a revoluce“, atd. Také pan Hlinka s jedním svým poslaneckým spolubratrem k nám přichází a kupuje. Dr. Preis odebírá většinu věcí. Ostatně náš program může uspokojit jen část čtenářských zálib a na každém člověku, nejen na politikovi, poznáte, zdali čte a co čte, jakmile otevře ústa.

Pozorovali jste na svém odbytu účinky ankety o nejlepší knize roku v „Lidových novinách“ a co soudíte o významu této ankety?

I když to anketování je dost náhodné, má v dnešním nezájmu o knihu dobrý vliv; a zdá se, že by podobných akcí mělo být víc. Protože dnešní čtenář, kterého nepřesvědčí většinou žádná kritika, jež je si tím ovšem sama vinna, potřebuje popudu z vnějška, nějakého hlučnějšího, sugestivního upozornění.

A něco o nádražních knihkupectvích.

Naše nádražní knihkupectví jsou samostatným oddělením. Nepokládáte nás jistě za takové nešiky, abychom nechávali ladem příležitost prodávat v nich své knihy. A přece, ať je to cokoliv, zkoušel jsem to již několikrát, nepochodili jsme. Ani levná „Melantrichova knižnice“ neporazila. Opatřil jsem si výkazy prodeje. Všechna dobrá nakladatelství jsou v odbytu svých knih na posledních místech. V pořadí prvních dvaceti nakladatelství, jejichž knihy se tam prodávají, je nakladatelství Melantrich na dvanáctém místě, ještě za těmi firmami, které si na nádražní knihkupectví nejvíce stěžují. Podle mého názoru je chyba v „cestujícím“ obecnstvu, které snad ve společnosti a doma pro knihovnu má lepší vkus. Ale na cestu si kupuje z nepochopitelných důvodů něco „lehčího“. Znáám sám několik takových případů. — Udělám v nejbližší době nakladatelstvím dobrých knih konkrétní návrh, aby se již jednou bezpečně zjistilo, kde vězí chyba.

Co byste nakonec pověděl o ostatních věcech, glossovaných už v předešlých hovorech?

Bolesti jsou přibližně všude stejné. Skoro ve všem, nač si stěžují pánové Laichter, Šíp, Fürth a Poláček, souhlasím.

Naše Státní nakladatelství je ve své dnešní podobě tak monstrózní podnik, že je to i v našich poměrech nápadné. Nakladatelé si budou musít pomoci sami, politické strany jim nemohou odřící podporu.

Svaz knihkupců a nakladatelů, to je zamotaná historie velmi choulostivé instituce, která je pořád nějak nemocná. Je to tím víc ku podivu, že mezi čelnými činiteli jsou vzácní lidé, zkušení odborníci, ať již je to k. r. Weinfurter, Laichter, Šíp, Srdce, Souček, Girgal. Snad ten neduh tkví v jakési akademičnosti jednání, v oportunnosti ustupující před všelijakými vzdory a nedisciplinovaností. Připadá mi někdy, že se

zavírají oči, aby určité věci neexistovaly. Mnoho dělá nepochopitelná řevnivost. Jak jsem již řekl, většina našich nakladatelství nemá pevného programu. Knihy se vydávají, jak pánbůh dá a jak co přijde. A jakmile v této situaci udělá něco jeden, cítí se druhý zkrácen o kus „svého“ programu, který neměl; to všechno k náladě ve Svazu nepřispívá. Ale přes to přese všechno jest Svaz nutný, je to potřebná instituce, a kdyby nebyl, musili by jej nakladatelé a knihkupci s p o l e č n ě utvořit. Na vedoucích místech musí být ovšem jenom lidé dobré vůle, lidé dnešní, určitého rozhledu ať již literárního či obchodního a především lidé uvědomující si, že zájem společný zahrnuje zájem jedincův, a že je potřeba disciplíny. Z vnějšíku nemůže ovšem do Svazu nikdo mluvíti (trochu čerstvého vzduchu vůbec neuškodí), Svaz si musí všechny věci vyřídit sám.

V názoru na řešení krise souhlasím zcela s panem ředitelem Šípem; protože je pozdě dělat nějaké preventivní opatření, půjde dnes vývoj přirozenou, byť i hodně tvrdou cestou. Nikterak nelze souhlasit s návrhem p. ředitele Fürtha na kontingentování překladů. I když je kniha věcí obchodu, zůstává knihou a nedá se kontingentovat jako žárovky nebo cukrovka. A pak — někdo vydal padesát překladů Wallace a bude mít právo na poměrný počet podobného zboží, zatím co jiný, nový, nebude moci vydat dobrého autora nového. Důkladně a sympaticky jde na věc p. ředitel Poláček z Družstevní práce: zdanit knihy podprůměrného a špatného obsahu, aby byly aspoň tak drahé, ne-li dražší než knihy nové. Ovšem, jak utvořit instituci, která by měla právo značkovat věci jako špatné? Na státní činitele nevěřím, a bez nich to nejde. Ale byl by to velmi radikální řez, jehož účinky mimo státní pokladnu by pocítila dobrá kniha, a o tu jde především.

Dr. F. K.

Život a instituce

Dr. Franko:

Z novinářské periferie

Na pokraji literatury, daleko za hranicí, kterou ještě be-
rou v úvahu seriosní lidé, roste a žije v obrovském množ-
ství rozšířená

květena časopisů,

„kulturní“ veřejnosti většinou neznámých. I mezi nimi je hierarchické odstupňování — někdy podle ceny, někdy podle obsahu: Do jejich vyšší kategorie patří na příklad „Pražský Ilustrovaný Zpravodaj“, vycházející v posledních několika letech nákladem, který se pohybuje mezi čtvrt milionem a 300.000 výtisků, týden co týden. Patří sem ještě o několik desetitisíc výtisků rozšířenější Hvězda, potom Pražanka, List paní a dívek a nejnověji pro mužské pokolení vytvořený týdeník List pánů a hochů, myšlený jako jeho protějšek. Patří sem také Vilímkovy Humoristické Listy, nehynoucí pomník nehynoucího pivního a idylicky vlastenciho českého humoru a nově také čtrnáctideník Eso, vedený snahou přinést co největší počet pikantních kreseb a textů podle vzoru mnohem lepších pařížských týdeníků.

Právě vyjmenované časopisy mají sice daleko více čtenářů, než všechny ostatní politické i tak zvané nepolitické deníky a týdeníky dohromady, ale to ještě není periferie, do níž jsme se dnes vydali. Přejít k ní tvoří takový

„Ach, — a dovolíte abych vás provázel?“ zeptal se žádostivě. „Právě proto jsem po vás pátrala,“ odvětila dcera farmáře, usazená v sedle koně, který pije vodu z řečiště romantického kaňonu. On, v kostkované košili, s rudým šátkem kolem krku a mohutným kloboukem se k ní naklání, nakreslen dostatečně svůdně, aby si čtenáři a čtenářky přáli zvědět, jak to bylo před tím a potom. Je to obálka posledního čísla P r o u d u, představuje to scénu ze „Zločinu farmáře Halla“ a tekst si můžete přečíst hned na straně druhé. Je to povídka, patřící vedle nekonečných románů k nejoblíbenějším genrům v takových časopisech, povídka na jednu stránku. Napsal ji James Douglas a končí takto: „Jako vzácný poklad odvezl si ji po sňatku do Omahy a nikdo nevěděl, že byla dcerou nehodného Jima Halla a že tento byl k vydání akcií jen donucen. Na dluh desíti tisíc Ralph zapomněl — na radu Mildred. A tak ani Hall nikdy nezvěděl, kam zmizela jeho dcera...“ Potom pokračování „senzačního díla“ „Z pamětí harémového eunucha“, dva romány: „Poskvrněná žena“ zabírá jeden list — osm románových stránek připadá na román „Dvojník Ivana Kreugra“. Vedle toho najdete v posledním čísle P r o u d u obvyklou stránku zajímavostí, nazvanou Ze všech koutů světa, stránku věnovanou kriminalistice — Po stopách zločinců, malého průvodce Prahou v době sletu, kytičku exotických sensaček jako: Zanechal milionové jmění 11 adoptovaným synům, Zůstal sám osm let na opuštěném ostrově, Žil deset let s pannou, která byla pannou, ilustrovanou črtu „Když ještě nebyl Ondřej Hofer slavným mužem“, stránku módy s mírně nákladnými střihy a modely a po tom několik stránek věnovaných článkům spojujícím zdravotní vědu s občanskými ctnostmi a vesmírnými záhadami: rady maminkám, kam mají dát dospívající dcery, starý způsob bylinného léčení, dialogovaný a beletrizovaný traktát o rozumném stáří, úvaha o tom, žijeme-li v době soumraku slunce, stať o srdeční angině a jejím nebezpečí, právní poradna, rubrika „Existenční otázky“ a rubrika rad „všeobecných“. Radí se tam na příklad jakési dívka, která se ptala pod značkou „Užij dne“:

„Zvolila jste si za značku heslo epikurejců, avšak kdybyste je brala doslovně, pak byste snad narazila na odpor rodičů, kteří chtějí, abyste se po večerech se svou přítelkyní netoulala. Užijte k společným procházkám, když práce vám v tom nezbraňuje, doby dopolední nebo odpolední, avšak po klekání buďte doma. Zařídíte-li se takto, nebudete mít žádnou svízěl s rodiči, kteří to s vámi dobře myslí.“

Jako pro ostatní časopisy, které prohlédneme, tak i pro P r o u d je typická inserce: na dvou posledních stranách z 15 insertů jenom 5 se netýká erotiky a pornografie, která žije hlavně z inserce v časopisech podobného druhu. Největší insert, zabírající dvě třetiny strany, láká ke koupi jedinečně skvělé knihy odborného spisovatele Františka Trefného, majitele známé pražské firmy Hydiko, nazvané „Milostné prostory“. Je tu uveden podrobný obsah kapitol toho znamenitého díla, které vyšlo jako 4. svazek páně Trefného „Knihovny intimních rad“ a jež vám bude zasláno „na vlastní vrub“ za Kč 15.—, se vzorky milostných prostředků za Kč 25.—, při čemž jste vyzváni k prohlášení, že nedáte knihu do rukou nedospělým osobám. Další čtyři inseráty zadala také firma Hydiko. V prvním z nich se nabízejí nové Hydiko Gum, ve druhém (Děvče jako květ s vějířem složeným pod hlubokou dekoltaží) Hydiko bonbony, které tomuto dříve nepatrnému děvčátku, jejíž hubené postavičce nedodaly půvabu ani nejkrásnější šaty, teprve obnovily její krev, takže její stíhlý, ne však hubený zjev nyní krásného děvčete stal se středem obdivu a závidění. Třetí inserát doporučuje intimní

fotografie, „překrásné snímky nahých žen, které potěší a roz-
nítí každého milovníka ženského těla“. Ženy všech typů,
povah, ras a sklonů, 5 serií 50 Kč a 1 erotická kniha zdarma.
Ve čtvrtém inserátu známé firmy Hydiko se sděluje přátel-
ům erotiky, že v *Erotické knihovně* vyšlo už 11
svazků, „velmi pikantních a erotických“, kterouž poznámku
přidal pan František Trefný, Praha II., Spálená 34-108, pro
zákazníky, kteří by se eventuelně domnívali, že firma Hy-
diko by mohla pokládat také něco za pikantní, kdyby to
nebylo erotické.

Kulíšek.

„Těžký úkol jste převzal na svá bedra, kapitáne!“ řekl kor-
midelník Morris, hledě s netajenou úzkostí na kalný proud
řeky, ploužící se líně nesmírným, mlčelivým pralesem. Ka-
pitán Nox prudce zabafal z doutníku, aby zaplašil hejna
moskytů, vznášejících se nad palubou a pak s úsměvem od-
větil: „Díváte se na naši plavbu příliš černě, Morrisi! Pravda,
je to podnik odvážný — představte si však, že údaje umí-
rajícího Francouze byly správné a že naše loď nás dopraví
do kraje, kde je takové bohatství zlata a drahých kamenů.
Vy jste neviděl toho zlatého písku a těch rubínů a smaragdů,
ale já je viděl! A plul bych pro ně i do pekel!“

Nádherný příběh, který se rozhostil na třech stránkách 26.
čísla VII. ročníku týdeníku *Kulíšek*, právě začíná. Jme-
nuje se „Mayo, náčelník ztraceného kmene“, a dal příležitost
ilustrátorovi k obálkové malbě, neméně romanti-
cké, než byla malba na titulní straně *Proudu*. Ši-
rou řekou s pozadím lesů a skal pádluje statný Indián s dvě-
ma černými copy kanoi, z níž vyčnívá cosi jako puška, ale
je to luk, neboť Mayo, jak byste se dověděli z poutavé po-
vídky, byl náčelníkem indiánského kmene, který neznal střel-
nou zbraň. Pod ilustraci, červeně tónovanou a bezvadně vy-
počítanou, je text: „Dostali jste zbytek pokladu Ztraceného
kmene,“ volal (Mayo) na Noxe, „ostatní bylo dnes pohřbe-
no v močálové tůni!“

Poslední mohykán má zdatné potomky, kteří se těší stá-
lému zdraví a dobrému lovu i na československé půdě. In-
diáni dosud žijí v malých sešitcích s barevnými obálkami,
v šestákových edicích, které pro nás byly branou dobro-
družné četby. Ale mnoho z nich opustilo tato stará loviště
a přesídlilo do časopiseckých rezervací *Proudu*, *Kulíš-
ka*, *Cvrčka*, do románových novin a v trochu pozmě-
něné podobě také do časopisů trampských. Z kterékoli věty
povídky o Mayovi poznáte, že indiánská poesie je dosud
nesmrtelná: podívejte se na tváře těch, kdo si koupí *Ku-
líška* a zaboří se do četby podivuhodných příběhů o ná-
čelníku Ztraceného kmene na řece Utahi, ve vlaku nebo
tramvaji, cestou z práce nebo do práce, chutná to stejně.

„Střelím po něm,“ řekl Morris.

„Nestřílejte — neublížil nám!“ rozhodl Nox a díval se za
neviditelným rudochem, který už patrně dosáhl břehu a pro-
díral se pralesem ke zdroji sovího houkání.

„Myslím, že se prales po obou březích hemží Indiány!“
poznámenal zase Morris.

Hned vedle tohoto mravně poučného příběhu, jak se sluší
a patří bez udání autora nebo pramene, je lyrická „Povídka
o malém mráčku“, rovněž bez autora, drobná, jemně vidě-
ná skladbička o slunci, větru, mlze, dešti, rolníkovi a skří-
vanu, o dusnu, bouři a zase slunci. Román na vystříhování:
„Piráti vzduchu“. K indiánsko-exotickému a sensačnímu pro-
gramu *Kulíška* přilehají i čtyři jiné příspěvky: Zpívající
kameny u Theb, Velký počet komet v letošním roce, Tajup-
lné pohybování se olověných rakví v hrobce. („Až dosud
se nepodařilo žádnému učenci vysvětliti podivnou záhadu.“)
Lvi na lovu (s kresbou zebry, kopající krále zvířat do zubů),

Poslední experiment indického fakira a Lovec motýlů v pra-
lese, s pěti kresbami. Dvě ze svých dvanácti stránek věnuje
Kulíšek pedagogice: Kam dát děti po prázdninách a Uni-
versální kopírovací přístroj pro barevné kopie. Vedle *Prou-
du* vypadá *Kulíšek* chuději. Jako *Proud*, tak i *Ku-
líšek* vydává Alois Grünvald, také v Brně a také redakci
Josefa Drašnara.

Komár.

Když humor, tak Komár, praví nenápadný insert v *Prou-
du*, a v jiném časopise říká reklama: Komár baví! Vychází
také v Brně, jako všechny podobné časopisy, skutečnost jistě
příznačná — a hledáme-li jeho vydavatele a redaktora, se-
tkáváme se do třetice všeho dobrého se jmény: Grünvald a
Drašnar. Udává své stáří na osm ročníků a stojí 50 haléřů —
cena, která je u týdeníku nejdůležitější složkou lidového
úspěchu. Aní tady neschází román, z vysoké americké spo-
lečnosti: Síla osudu. Nad Novým Yorkem se spustil liják.
Majka Grensburnova očekávala Lu Karella a Reveloora. Ma-
minka zvala oba pány často k čaji. Dobrá žena četla již dávno
v srdci Májině. Záhadou však zůstávalo Majce, proč se
Harry Reveloor tak těsně přimkl ke Karellu. Ale byla pak
přece ráda, že je tomu tak a nejinak. Reveloor by jí přece
jen velmi scházel, kdyby k nim nebyl již přicházel.“

Z drobných vtípů by bylo zbytečno komentovat běžné —
na tchyně, nezaplacené šaty, služebná děvčata, nevěru —
jsou odbírány z velkovýrobních pramenů. Zajímavější jsou
vtípy politické, jimiž vychází redakce čtenářstvu vstříc. Ve
svých dvou dříve jmenovaných časopisech se redaktor Draš-
nar jeví jako muž pravicového založení, ve svém humoristi-
ckém týdeníku budí dojem skoro revolucionáře.

Hlavní v *Komáru*, který je „čiperný a do všeho že-
bodá, nezlobte se, že i vás si občas podá,“ jsou humoristické
črty. Jedna z nich, čítající neúnavnou řadu sloupců, se jme-
nuje „První pacienti“ a zaměstnává se podrobným líčením
marného čekání lékaře-nováčka na první klienty. Jiná po-
vídka se jmenuje *Láska* nezná žádných mezí a vypráví sen-
timentální příběh vdovce a vdovy, kteří se do sebe zamilují,
když před tím marně zbraňovali svým dětem, aby se vzaly.
Ona, matka studujícího Josefa, je „matka v nejlepších le-
tech, svědomitá až k pedanterii“, on, otec „krásné osmnácti-
leté Mimi“, je charakterisován jako „vyšší úředník ve vý-
službě, stále ještě statný“, nebo „stále ještě statný vyšší
úředník“. Kromě toho je „hezký, ačkoli má šedivé vlasy“.
Ale také matka Josefa je k světu: „Nepředvídaná něžnost se
v něm (stále ještě statném vyšším úředníku) zrodila, když
zpozoroval, jak krásná a jemná je žena.“ A scházeli se tajně
v parku — a jednoho dne se vzali. V povídce „Zásrubní pe-
čínka“ se jiní dva vezmou docela jinak. Pan berní správce ve
výslužbě Kárný „žil klidným životem starého filosofa usmí-
vajícího se shovívavě všem slabostem tohoto slzavého lid-
ského údolí a spokojeného vším, co mu osud přichystal“. Měl
dceru na vdávání, Helenku, a ta měla dva nápadníky: je-
den se jmenoval Hájek, byl doktor práv a Helenka se o něm
vyjádřila mamince takto: „Když jde se mnou, pojímá mne
v jeho blízkosti sladce mučivý zmatek!“ Ale pan berní přál
víc panu továrníku-mydláři Borskému a ten jí také dostal
a také tu výbornou pečínku, která byla paní berní přichy-
stána původně pro pana doktora Hájka, „větroplacha“. Až
na zcela náhodné výjimky jsou povídky *Komára* a humorné
tímto způsobem, bez nejmenší dávky humoru. Ale viděl jsem
lidi, smáli se upřímně při jejich četbě, z čehož mravně na-
učení plyne, že existuje československý lidový humor, kte-
rému my vůbec nerozumíme a v němž se znamenitě vyzna-
jí anonymní autoři *Prvních pacientů* a *Zásrub-
ních pečínek*. Je ještě jiná příležitost poznat tento zá-

hadný a trapný humor, který se neumí odlepit z místa a libuje si v přežvykování jednou nalezeného sousta: v českých filmech. Ohlas, který nachází nesnesitelný humor většiny našich filmů, umožňuje rozsáhlou domácí produkci a — K o m á r y, i jemu podobné časopisy.

Je dost nesnadno představit si, jak se někdo může smát všem amerického románu o veliké lásce a zradě „Samson a Arabella“, který vychází v Komáru již dlouhou dobu na zadní stránce s kresbami.

Verš 190:

Vždyť Eufrozíny krásný zjev
zřel sanitáku do tváře. —
Přec taky zjev, to k uznání,
vždy každému cit rozpáře.

Nebo verš 197:

V okamžik ten Arabella,
hle, nemocnici opouští,
neb poupě lásky maličké,
do zrady kořenů svých nepouští.

A tak dále. Také kresby, pokud nejsou přetištěny z cizích časopisů, mají nejhorší představitelnou úroveň. Po slovní i výtvarné stránce je takový K o m á r každý týden z brněnské tiskárny Globus mocně tryskající pramen špatných vtipů, myšlenkové podprůměrnosti, slovní nečistoty a nevkusy. Na takové věci censura nesáhne, ta je interesována jen politicky. Všimněte si ve svém okolí, jaká spousta lidí čte K o m á r a a kongeniální časopisy, najdete je vystavené v každé, i v nejmenší prodejně novin — a lehce se můžete přesvědčit o tom, že patří k časopisům, které jdou nejvíc na odbyt.

Než opustíme K o m á r a, abychom přešli k jinému hmyzu, doplníme sbírku insertů pana Františka Trefného, majitele známé firmy Hydiko, který se v insertu na knihu Tajemství ženského těla nazývá známým sexuálním spisovatelem a autorem Knihovny intimních rad. „Sotva jsem začal, již jsem skončil, řekl tak již mnohý muž o svém lásky štěstí.“ Načež se doporučuje prostředek „Wredin“, který „s neselhávající jistotou oddaluje a tím prodlužuje vrcholný bod pohlavního aktu“. Jiný inserát Hydiko nabádá čtenáře Komára k odebrání S e x u á l n í k n i h o v n y, již vyšlo už 24 svazky a mezi nimi na tato temata: Č. 7: Jak milovat? Č. 13: Umění sváděti. Č. 17: Panenství. Č. 24: Co je ženě dovoleno, když miluje. Jako vrchol vymožeností v svém oboru nabízí známý spisovatel Trefný inserátem Přístroj proti impotenci, nazvaný „Potenciál“, účinek zaručený i ve velmi těžkých případech a za 45 Kč.

C v r č e k.

Obálky dvou posledních čísel C v r č k a, vydávaného Hynkem Konečným v Brně a redigovaného Františkem Kolčavou po sedm let a za 60 halěrů číslo, jsou kresleny na sezonní náměty: mladá dáma se chystá políbit mladého bezvadně učeného muže, který drží raketu stejně jako ona, jenomže o něco výš, aby to nebylo symetrické. V pozadí za síti zdvíhá raketu do výše nějaká jiná dívka, podle všeho sestra, zajisté šťastně zamilovaná. Jmenuje se to „Letní idylka“ a je to idylka jistě neobyčejně blízka každému odběrateli a odběratelce C v r č k a. Na druhé je se stejně nemilosrdným realismem nakreslena dojemná scéna: dobrá matka v čistých a idealisovaných šatech, se šátkem na hlavě, se sklání k synáčkovi, oblečenému do sokolského kroje. Tatíček-dělník sedí za stolem, v rukou fajfčíčku, před sebou malovaný džbán s nějakou dobrou tekutinou. Usmívá se na synka svého, jakého to má sokolíka statného! Nad jeho nakadeřenou hlavou visí malovaný talír, dveřmi je vidět ozářené slunečnice a tři ptáčkové letí. „Na slet“. Vedle tří románů, které vy-

cházejí v každém čísle, je tu řada črt docela vážných a někdy i čtveračivých, třebaš bezděky. Na příklad v povídce „Jak se Jenda Koval oženil“ od Věry Těšinské se dočítáme o dívce, již bylo souzeno napravit hlavu Jendy Kovala:

„Byla to revírníková dcera Olga . . . Když po prvé uviděla Jendu, chlapíka jako skálu, zabušilo jí divně srdíčko. V městě sice poznala mnoho hochů, kteří se snažili získat její přízně. Líbili se jí, Alek více se jim nepodařilo docílit. Olga měla v duši odolnost lesních obrů, mezi kterými vyrostla, a věděla, že žádný z nich není ten pravý a nevěnovala jim pak už žádné pozornosti. Věřila ve svou hvězdu, která jí též nezklamala. Jak Jenda vstoupil s pozdravem do pokoje, již jí srdíčko šeptalo: »Olgo, zde je on, klap, klap, zde je on.«

S Jendou se odehrálo něco podobného. Jednou tak přijdou k mohutnému buku, kde byl ovšem lahodný stín, a tu: „Však tu také byla lavička, a když k ní došli, seděli tu a rozmlouvali. Teprve, když blížilo se k polednímu, rozhodla Olga, že půjdou domů. A tu Jenda, — byl to čistě kovalovský nápad — uchvátil Olgu do objetí a ptal se jí: „Máš mne ráda, Olinko?“ „Mám,“ řekla prostě a položila mu hlavičku na jeho silné ramě a tváře jí plály překvapením . . .“ Takových čistě kovalovských nápadů, jako je objetí dívky nebo položení hlavičky na ramena, je v této povídce dlouhá řada.

„Příští neděli šel na námluvy — jel totiž zase na koni — sám — nepotřeboval nikoho. Měl čistou duši, své srdce, svou vůli a svá ústa. Řekne, co chce, vyslechne případné námitky, pěkně je vyvrátí a uvidí, zda se splní jeho toužný sen.“

Starší se ovšem přece jen pokusili o odpor, ale „vyhrál to Jenda tím, že vysadil Olgu na koně a chtěl s ní ujetí. Pak se vrátili a rodiče kapitulovali . . .“ Když autorka odbyla veselku, na jakou Lojzice nepamatovaly, musila se přece jen ještě vrátit k tomu koni: „Jenda byl všude — na koni a s ním jeho ženuška — Olga . . . Nebylo šťastnějšího manželství nad toto.“

C v r č e k je proložen střídavě vtipy. Kromě svých poučných povídek naznačeného druhu má ještě dvě atrakce: jedna z nich je stránka fotografií čtenářů ze soutěže krásy, požadované C v r č k e m. V posledním čísle je reprodukována 58. skupina a protože je to vždy po devíti fotografiích, znamená to, že se na třetí stránce tohoto listu uplatnilo už přes půl tisíce mládenců. Uchazeči o titul cvrčkovského krasavce jsou tu vypodobněni v nejrůznějších působivých pózách, které se musí vidět. Ale neméně charakteristické jsou značky, pod nimiž se soupeři účastní přeboru: Dvě srdce v rytmu valčíku. — Gardeoficír. — Ahoj 32. — Stará paráda. — Symfonie očí. — Jarní touha. — Leliček.

Druhá atrakce C v r č k a jsou inseráty a to v rubrice D o p i s y:

Která upřímná hezká dívenka 18 nebo 17letá by naučila milovat hezkého 18letého hochu z bohaté rodiny, majitele auta? — Přátelství diskretní, situované dámy neb slečny, hledá 34letý, inteligentní, moderní, temper. zdravý muž k diskretním schůzkám. Sňatek vyloučen, stáří nerozhoduje. Značka „Sex apeal“, Hradec Králové. — Který bohatý třeba starší pán učinil by šťastnou hezkou 20letou chudou blondýnkou? Láska odměnou. — 18leté děvčátko hledá seznámení se starším pánem slušného zevnějšku, na večerní procházky. — Dva chudí sportovci, 23letí, rádi by poznali dvě starší dámy — tělesná vada nerozhoduje — které by chtěly provádět Prahou v době sletové, na jejich výlohy. Značka: „Láska odměnou“. — Diskretní přátelství paní neb slečny hledá 35letý zdravý, intel. čestný muž, k tajným schůzkám. Sňatek vyloučen. — Zda najdou dva kohouti z Krkonoš (20 a 25letý) dvě zámožné slepičky (od 16 do 18 let)?

Odkud je možno nakreslit si zajímavější portret těch, kdo nám tak často unikají do neznámé oblasti, zahalené mlhavým slovem „lid“, než z takových inserátů, fotografických soutěží krásy a z povídek, které mají úspěch?

Lucerna

vychází devátý rok, také v Brně, nákladem majitele Cvrčka — Hynka Konečného a redakcí Karla Šestáka. Stojí 50 haléřů, má podtitul „obrázkový týdeník“, ale kromě kreseb ke vtípům tam obrázky vůbec nejsou. Stejně jako Cvrček, oplývá i Lucerna inseráty čestných mužů, kteří hledají dobře situovanou dámu k tajným schůzkám, nebo diskretní přátelství temperamentní dámy, ochotné k občasně schůzce. V úvodníku rozmlouvají dvě figurky o současných událostech. Je to teta Kahánková, široká panimáma s brejlemi a košem na nákup a vytáhlý strejda Pytlíček s čepicí, fajfkou a kapesníkem, vyčuhujícím ze šosu starodávného kaiserroku. Kahánková praví: „Pozdrav vás moje pusa na to vopálený čelo, strejdo!“ a Pytlíček odpovídá: „To se mně aspoň líbíte, jak se mluví s váženějma občánama. Dneska mám ale strach z té řeči. Podle aktuálních věcí to bude asi mocka rušná debata.“ Narážíme tu na figurky, které mají tak trochu svou řeč, jako Věnceslava Acetylénová svého času v Kvítku z čertovy zahrádky. Z další debaty se dovidáme, že strejda Pytlíček je „člověk poslanecká“ a debata se přenáší na důchodovou daň se zpětnou platností. „Tak už dost o tom,“ praví kategoricky Pytlíček, „zaplatit a hubu držet — to je heslo národa. A platit až budeme ohnutí, je heslo zase těch, kteří nám to předpisují.“ Hovor s „tetulenkou“ Kahánkovou přechází na vobčanský sňatky, jejich neplatnost a ústí sociálně:

„Člověk musí před sousedkama dělat milovníci přírody, vykládat jim, že bez lesního vzduchu nelze žít a jak ti ptáčci pěkně zpívají . . . a zatím chodíme se starým na celý den do lesa jen proto, aby lidi neviděli, že vobědváme jen chleba se sádlem. Na víc to nevynáší. A pak, člověk má celej den pokoj od exekutorů a to si aspoň oddechne.

Pytlíček: Zadržte řeč svou štvavou, osobo! Nebýt exekutorů, neměl by stát ani polovičku peněz, co má dnes.

Kahánková: A nebýt občanů, měl by stát několik set bezohledných exekutorů a žádný peníze. To radši sbohem!

Pytlíček: Máucta, hákovokřížovko!“

Jiný tón humoru nasazuje črta O Šípkovic Růžence:

„Paní králová byla děsně namíchnutá a můžeme říci, že i s panem králem měli nepěknou náladu. A nevíte se, prosím vás, oba čekali už děsně dlouho nástupce svého trůnu a von se zatím neobjevoval . . . Uplynulo osmnáct roků a Šípkovic Růženka byla moc fajn holka. Měla svého kluka, který zase měl bugatku a tak se oba měli docela dobře.“ Vyplnila se však kletba „známé nám matrony . . . Zasedací síně zůstaly zas na dlouhou dobu zaplněny schůzujícími, daně neměl kdo vybírat, neměl kdo krást, národ se nehádal, nejezdilo se po dietách, páni ministři zůstali všichni s otevřenými hubami — ty to chytlo právě při ministerském kušnění a slibování — nezaměstnanost nebyla vidět, krise byla pryč, krysy byly naštvány, že nemohou žrát prášek na hubení krys — von jim vždycky děsně chutnal — no vůbec, sto roků bylo v zemi pokoj.“

Tím ovšem není skončen repertoár, nezmiňujeme se o donedávna vycházející sestře Lucerny, týdeníku nazvaném Houpačka, vynecháváme chvalně známý humoristický týdeník Jiřího Stříbrného Šejdrem, specialisovaný na pornografii a Eduarda Beneše i hradní frontu, vzdáváme se práce s rozbohem Lucerničky, románového časopisu a podobnými edicemi. Přes to končím s přesvědčením, že jsme při své procházce novinářskou periferií viděli mnoho typického a podstatného.

dopisy

Vlastenec č. 7

Vážená redakce!

Pan Quidam, český obchodník usedlý trvale v Karlových Varech, žádá mě o radu, kterak má on tančiti na tom Rhodu, jímž jsou pro naše vlastenectví Karlovy Vary. Dokonalý recept mu dáti ovšem nemohu, nevím-li, čím obchoduje a do jaké míry je při svém obchodování odkázán na obyvatelstvo a do jaké míry na lázeňské hosty, a jaké jest vůbec posice jeho artiklu na tamním trhu. Ale — třebaže tyto právě řečené, mně neznámé okolnosti určovaly by pro obchodní oblast především taktiku, kterou bych panu Quidam doporučil, myslím, že vedle nich uplatnily by se při mé radě i některé zásady všeobecné a od těchto konkrétních okolností neodvislé. Nevyčetl-li tyto zásady pan Quidam už z mého článku — což mě velmi mrzí, neboť to svědčí o tom, že článek zůstal za mými úmysly — nezbyvá mi, nežli abych to zde řekl, dovedu-li, lépe:

Jsem v národnostním soutěžení pro posice skutečné, ne fiktivní. Pro to, aby si příslušníci našeho národa vydobyli — aniž by při tom státní moc republiky musila na se bráti odium jejich soustavného jednostranného protektora a ničitele zájmů národnostních menšin — co nejvíce hospodářského vlivu na území státu. Jsem proti zdání moci a vlivu, kde není skutečného podkladu; kde však skutečná posice jest, byl bych rád, aby se každému — ne okázale, ale sebevědomě — také projevila.

Pan Quidam se domnívá, že své české zboží v K. V. musí nabízet jen německy. Má-li pravdu, že kdyby toho nečinil, přišel by o svůj podnik, činí jistě dobře, když tak činí. Chtěl bych jen říci, že je v K. V. řada českých i německých obchodníků, kteří nabízejí své zboží, mají nápisy na obchodech i označení svého zboží vedle němčiny i v jazyku českém. Nečinili by toho, kdyby to bylo neobchodnické; ale připouštím, že podle povahy věci v jejich případě může býti obchodnickým, co by v případě jiném bylo neobchodnické.

Při tom ovšem plně potvrzuje parolu, kterou pan Quidam razí: Nám v Karlových Varech po našem, Němcům tam podle jejich. Ba, myslím, že v obchodních stycích by totiž mělo platit (ostatně prakticky to také skoro naveskrz platí) i v Praze.

Mám ale za to, že pan Quidam, vlastenec č. 7, není zároveň vlastencem č. 6. To jest, že nahlíží-li potřebu taktu a taktiky ve stycích obchodních, není proti tomu, aby také státní moc měla možnost býti vůči Karlovarským taktní a taktická. Že nechce, aby státní moc byla — se všemi nežádoucími toho důsledky — exponována pro zdánlivé prospěchy českého národa tam, kde vlastenecký český obchodník si netroufá převzít osobní riziko soukromé nenávisti sousedů.

Eso.

Oprava

Vážený pane redaktore,

v mém rozhovoru s p. Dr. F. Kocourkem bylo omylem uvedeno, že o Čapkově knize Marsyas nebylo v Lidových Novinách referováno. O této publikaci však pojednával v Lidových Novinách velmi podrobně a příznivě p. prof. dr. Arne Novák a to dne 24. prosince 1931.

Prosím, abyste popřál místa této opravě a jsem Váš

Fürth.

K zařízení vzorné kanceláře a pracovny

je nezbytným: praktický ocelový nábytek „VÄGNERSTYL“, osvědčený dubový nábytek „JERRY“, psací, rozmnožovací a počítačací stroje, jakož i veškeré ostatní kancelářské potřeby od firmy

K. Vagner. Brno-Česka 16.

Karel Čapek:

Politické zvíře*

Byl to, myslím, Aristoteles, který definoval člověka jako politické zvíře. Myšlenka je náramně moudrá; není jenom docela jasno, míní-li Aristoteles, že člověk je podivné zvíře, které dělá politiku, nebo že člověk, který dělá politiku, je s odpuštěním zvíře. Obojí výklad má něco pro sebe.

Promiňte, obyčejně se do politiky mnoho nepletu, jelikož se v ní prakticky nevyznám; málo sleduji politiku, ale více sleduji lidi. A tu mne překvapuje, jak ohromnou abstraktní důvěru a jak náruživou konkrétní nedůvěru mají lidé k politice, vládě, společenskému řádu a podobně. Obecně a zásadně věří každý člověk fanaticky, že je možná nějaká vláda nebo politická forma, která by „to dala do pořádku“ a smetla vše, čemu se říká zlořád, byrokracie a nespravedlivost a miserie, zavedla rázem „ty pravé poměry“, vše rozřešila, upravila, spasil, vybudovala a zkrátka ze své moci zařídila takový jakýsi ráj na zemi. A čím radikálnější lidé věří v nějaký politický nebo hospodářský ráj, tím radikálnější si stěžují na desolátní poměry, na neblahé úkazy a vůbec na tu celou lumpárnu. Následkem toho v očích politického publika každý režim je špatný, slabý, prodaný, zpátečnický, katastrofální a prostě prašivý.

Je vůbec podivno, že tolik lidí unese život v poměrech tak nekonečně špatných. Posloucháte-li je, dovíte se, že republika je prodána židům nebo Němcům, úřady jsou zkorumpované, parlament shnilý, katastrofa za dveřmi a vůbec že nastává konec světa. Kdybych tomu uvěřil, musil bych se jít oběsit na první osice v nejčernějším zoufalství. Ale myslím si: kdybych byl jenom metařem a chystal se jen k tomu, že dnes večer spravím kouskem drátu své koště, aby lépe metlo, musil bych věřit, že není vše ztraceno: prostě proto, že mohu ještě spravit své koště, aby lépe metlo. Ale kdybych věřil, že je vše katastrofálně ohroženo a že „zítra se to sesype“, nemohl bych už spravit své koště a čekal bych na konečnou pohromu se špatným koštětem (jako emblémem strašné situace) u nohou. Nuže, je dobře pro metaře i pro stát myslet na koště. Kdyby každé koště bylo dobré a mohlo být zítra ještě lepší, hleďte, pak nejsou poměry tak špatné. Kdo vede svou věc, byť její obecný užitek byl sebe omezenější, s nějakým úspěchem, musí být tak trochu politickým optimistou. Defaitismus je vlastně praktická lenost.

A nyní mi řekněte: Nu, s takhle malicherně praktickým loktem se na politiku nesmí jít; politika, to jsou velké a všelidské ideály, to jsou národní hodnoty, sociální problémy a ideje humanitní a samé ohromné věci a zásady, o které se tu krvavě bojuje. Pryč s politickým utilitarismem, ať žije politika zásad a ideálů! — Máte pravdu, nic v životě není důležitějšího než zásady a ideály; jenom je, proboha vás prosím, nesvěřujte jen a jen politice; jejich místo je především v osobním životě. Věřím v ideální hodnotu nacionalismu; ale chtěl bych, aby ji bylo vidět v mé osobní práci. Věřím v ideální hodnotu socialismu; ale chtěl bych ji využít ve svém poměru k lidem svého okolí. Ideály, hodnoty, zásady — promiňte — to jsou ryze mravní a řekl bych dokonce náboženské věci; jsou lži, neposvěcují-li a nevykupují-li náš soukromý a osobní život. Nevěřím v nacionalismus člověka, který dělá nečistě svou práci, neboť každá práce je národní. Nevěřím v socialismus člověka, který má nečisté vztahy k lidem, neboť každý vztah je sociální. A chce-li kdo spasit a polepsit svět svým velikým politickým ideálem, ať nejprve spasil a polepší sebe sama a ten úzký okruh života, který osobně vyplňuje. Pro mne veřejná činnost režníkovy je dobrá distribuce dobrého masa a nikoliv jeho prsní nacionalismus ten je jeho osobní předností, pro kterou může přijít i do nebe. Avšak jeho politická zásluha je dobře krájet a vážit. Politická zásluha literáta je dobře psát. Každá živnost, dokonce i sama politika, může být nesporně politicky užitečná. Ba i ten starý, trochu vagní optimismus o „chudé pastuchově chyšce“ můžeme přijmout s několika výhradami: aby ten pastucha nebyl chudý a aby vyráběl prima sýr; pak rozhodně „více pro vlast může činit“, než půl tuctu táborů falešných Žižků.

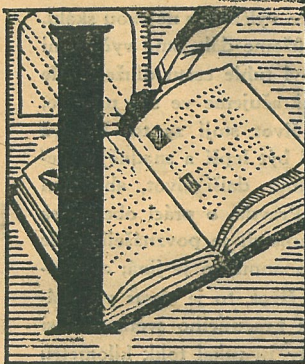
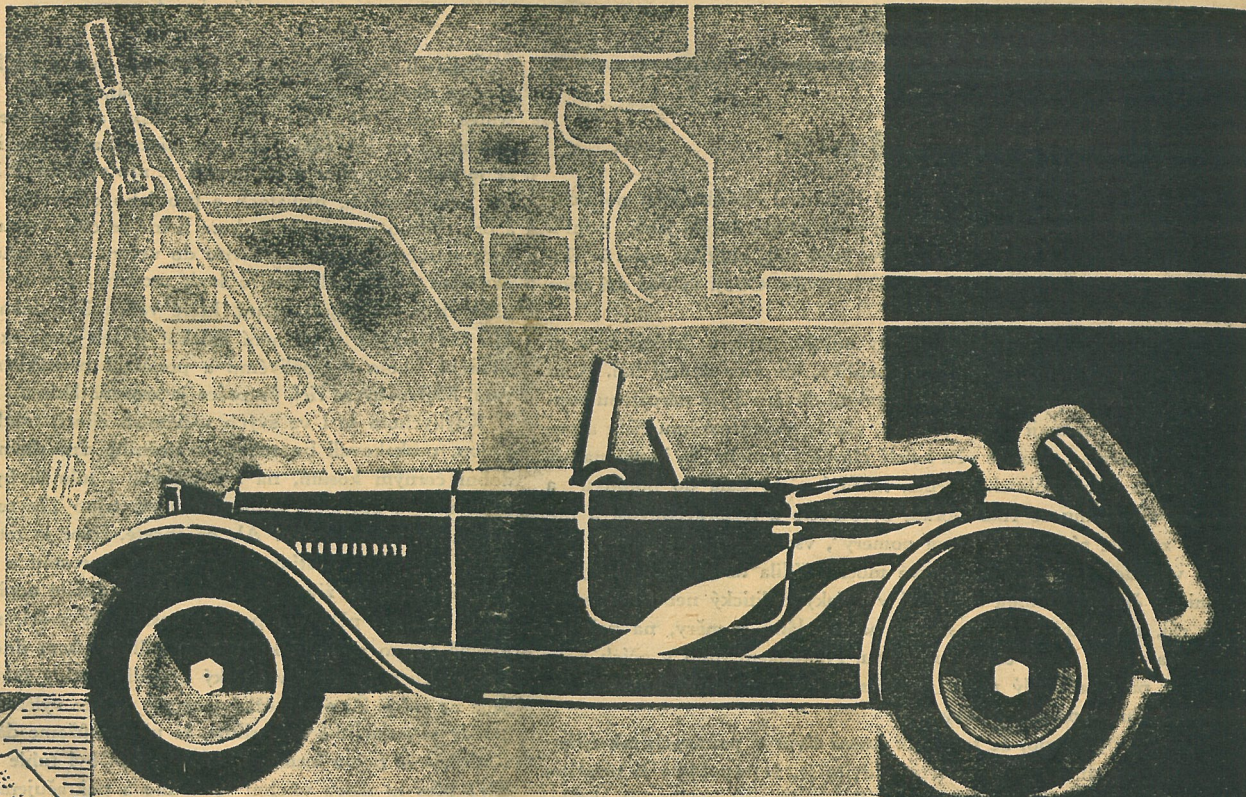
* Z knihy „O věcech obecných“, čili „Zoon politikon“, která vyjde příští týden v nakladatelství fy Fr. Borový.

Řekne-li se „první máj“, ozve se v nás s fatální nutností něco z toho dvojího: buď že „je první máj, je lásky čas“, nebo že je svátek práce. Člověk by řekl, že láska a práce se spolu nerýmuji. Dívám se na zahrádku, kde kos pískaje a zrovna říče radostí tvrdí, že je lásky čas; zítra nebo, pozítří se mu vyklube v hnízdě čtyři nebo pět ochmýřených, hlavatých a pro jeho oči velmi krásných mláďat, a pro milého povykujícího kosa začne se cosi, čemu bychom my lidé řekli zatracená dřina; od úsvitu do večera bude tahat ze země červy, ukusovat křídla běláskům a lovit mouchy, aby to vše cpal do těch pištěcích a malinkých oblud, které velice živě dokazují, že byl lásky čas. Od lásky k práci není daleko; je jen ptačí skok od nadšeného stvoření života k trpělivému a poněkud prosaickému udržování života. Mohlo by se říci, že práce je zrozena láskou.

Kdybychom se i ve svých sociálních citech trochu více řídili přírodou, poskakovali by tohoto svátečního dne slavnostní řečníci, podobní černým kosům, na své estrádě a mluvili by chvílemi pěkně hvízdající a zpívající zcela hrdla asi takto „Je to dřina živit sebe a jiné; je to shánka, co? Ale co chcete, život je zatracený dar; musíme za něj platit. Platíme za něj prací, starostmi a sem tam nějakou bolestí, co platno, život je drahá věc, která nám nepřijde lacino. Chceme-li tu dnes pěkně a pořádně oslavovat práci, musíme oslavovat hlavně to, co si za ni kupujeme; měli bychom dnes slavit a velebit život; měli bychom slavit těžký a podivuhodný fakt, že chvála bohu jsme na světě. Život je těžký sport; je to jako vylézat na nějakou skálu. Někdy se zastavíme a myslíme, že už nemůžeme dál; jsme vyčerpáni a stíráme si pot a bručíme, že čert nám byl tuhle cestu dlužen. Ale když přes to skoro všichni vydržíme a pokračujeme ve své námaze, je to, lidé, veliký a tajemný důkaz, že život stojí za to. I když tisíckrát bouřlivě protestujeme, že by mohl být lepší a snadnější, nezřekneme se ho, dokud nemusíme; a rodíme další život, abychom podali dál tu krásnou a proklínanou věc. Pravda, o práci obecně se dá pěkně mluvit a představa milionů pracujících je povznášející; ale představit si svou vlastní práci za rok vykonanou, to je jiná; a představit si práci, kterou člověk udělá za celý život, to je obraz povznášející po docela jiné stránce než představa pracujících světa. Ty jsi nakladl na sebe tolik a tolik tisíc cihel a ty jsi utkal tolik kilometrů plátna; ty's zpracoval tolik fascicul písmosti a ty's zvažil a rozdělil tolik tun kávy nebo soli. Teprve ta trpělivá, nekonečná monotonie osobního výkonu pořádně ukazuje, co člověk platí za to, že žije; taďy už se hodnota práce neměří kolektivností pracujících, nýbrž osobní trpělivostí a strašnou vytrvalostí každého z nás. Armáda pracujících, dobrá; ale chcete-li oslavit práci, pomyslete na nekonečné dílo jednoho každého. Nemyslete jenom na miliony rukou; na každém páru rukou visí jeden celý a živý člověk, který s chutí dýchá, rád jí, má zenu a děti a táhne celý tento náklad života tak dlouho, jak jenom lze. Neoslavujte ruce, oslavujte lidské životy; kdybychom místo o milionech pracujících mluvili o milionech životů a živitelů, dopadly by naše sociální teorie hodně jinak a tento svátek práce by zvučel dětskými frkačkami, tancem a muzikami; každý by si vedl pod paží tu svou, pro kterou pracuje, a jeho haranti za ním by tvořili pravý a slavný průvod práce. Deset tisíc zachmuřených a mužských tváří táhnoucích v průvodu velmi dobře znázorňují sílu, ale velmi špatně znázorňují život; neboť život je i daleko těžší i daleko veselejší. Říká se vám za takovýchto slavnostních příležitostí „pracující lidé“. Jako byste nebyli nic jiného a nic více! Kdybych vás měl oslovit v celé složitosti, kráse i nesnadnosti vašeho skutečného života, musel bych spustit: „Pracující, pojidající a popíjející, ženící se a děti plodící, ustaraný a veselý, tátovský a mámovský lide, mládenci i ženáci, matky a děvčata, milenci i dědkové“ a tak dále; musel bych vás všechny zvlášť vyjmenovat jménem, vás, Jene Paroubku, Václave Kováři, Františku Ryšavý, Honzo Vacků a tak dále, a nevynechat ani jednoho; neboť na každém z vás je mnoho důležitého nad to, pracujete. Zapomněli jsme stanovit nějaký svátek, který by byl oslavou lidí; oslavujeme práci, ale neoslavujeme muže, ženy a děti, ačkoli je svatá pravda, že bychom nebyli pracujícím lidem, kdybychom nebyli muži a ženami se všemi zvláštními a dramatickými důsledky, které z toho plynou. Nemohu toho již smlčet; je to láska, co nám nadrobila život a veškerou jeho dřinu; v jádře sténáme pod těžkým břemenem lásky. Přátelé, v tento veliký svátek musíme mluvit o lásce.

Avšak v tu chvíli černý řečník dostává skutečná křídla a místo na estrádě poskakuje na kvetoucí větvičky jablonoňové. Je to jen hvízdající kos; a jeho májová písnička zní příliš daleko od lidských zástupů.

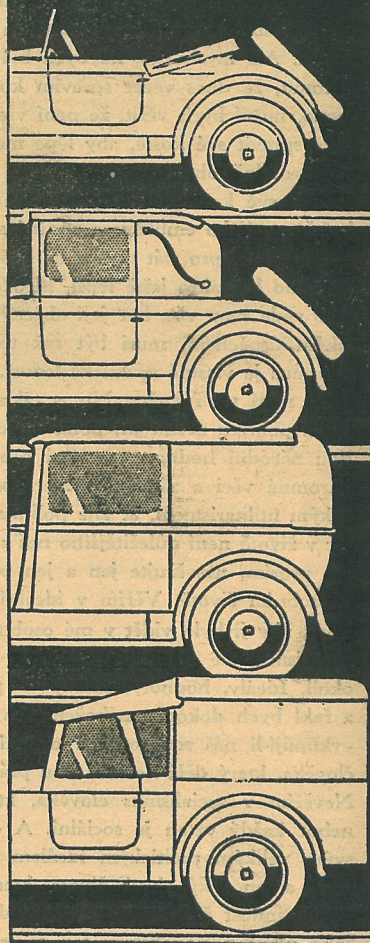
NA POČÁTKU BYL - ROADSTER!

Tak počíná kapitola o stvoření auta AERO! Druhého dne přidružil se k němu zavřený faux kabriolet a pak to šlo, během posledních tří let, vlastně ráz na ráz: vedle jednoválce povstal dvouválec 18 HP, ke kabrioletu připojila se čtyřsedadlová luxusní limusina a mimo všechny typy vozů osobních vznikly malé, hbité, dodávkové vozy AERO! I když jsou jejich ceny dle motorické síly a druhů karosserie různé, jsou všechny stejně levné; stojí

třísedadlový roadster 10 HP	Kč 17.300
třísedadlový roadster 18 HP	Kč 21.100
třísedadlový faux kabriolet 10 HP	Kč 20.100
třísedadlový faux kabriolet 18 HP	Kč 23.900
čtyřsedadlová limusina 18 HP	Kč 24.900

dodávkový vůz AERO dle druhu karosserie a síly motoru od Kč 18.300.-.

A všechny typy vyznamenávají se neobyčejnou úsporností na provozních hmotách, nízkou silniční daní, lehkou ovladatelností, krásným vzhledem a skvělým pérováním! Pro který z nich se rozhodnete? Smí Vám náš prospekt usnadnit volbu?

Aero

**TOVÁRNA LETADEL
PRAHA - VYSOČANY**